

תורה ודעת

קהל עדת ירושלים
גשיבת המתמידים

63

תשי"ט - תשע"ב
ליסוד קהלתנו

כ"א אדר תשע"ב

גליון 157

יו"ל ע"י 'קהל עדת ירושלים'

בגליון

ביאורי תורה

פרשת כי תשא

מתורתו של רבינו שליט"א

א

לוגל כ"א אדר יום ההתייסדות

קהל עדת ירושלים

'אין זה כי אם בית אלוקים'

הגאון רבי בן ציון גוטפרב שליט"א

ה

אזכרה ימים מקדם

הרהורים ביום כ"א אדר תש"ט-תשע"ב

הגאון רבי משה שיינברגר שליט"א

ט

'אפריון עשה לנו המלך'

לרגל השלמת ספרי בן מלך על מועדי השנה

הרב ח. ש"ב

יא

סוד הדרך

הרב שמואל סופר

יב

מבי מדרשא

מצות כפולות בימינו

הרב יחיאל יהודה שלזינגר

יד

הודעות

הננו להודיע כי ניתן להתעדכן בכל יום
חמישי אם רבינו שליט"א מוסר את שיעורו
הקבוע בליל שישי

במספר טלפון 02-567-28-32

השיחה מועברת לתא קולי ואח"כ תושמע ההודעה.

נ.ב. נא לשים לב לתאריך ההודעה שתושמע בהקלטה

טלפון המערכת: 050-4141741

ביאורי תורה

מתורתו של רבינו הגאון רבי לייב מינצברג שליט"א

פרשת כי תשא

והביאך אל האמורי והחתי והפרזי והכנעני החוי והיבוסים והכחזתיו (שמות כג, כ-כג).

הרי מבואר שאף שהיו בפיסגת המעלה אחר מתן תורה, לפני שחטאו, כבר נאמר להם שלפניהם ילך מלאך והוא אשר יביאם אל ארץ הכנעני.

ועיין רש"י שם - כאן נתבשרו שעתידין לחטוא, ושכינה אומרת להם 'כי לא אעלה בקרבך'. ובמפרשים נתקשו בפירוש זה, לשם מה היה צורך לבשר להם שיחטאו ו'דיה לצרה בשעתה'. ועיין ברמב"ן שהקשה עוד שהרי בסופו של דבר לא נתקיים דבר זה שמושה בקש על זה רחמים ואמר 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה וכו'', ונתרצה לו הקב"ה ואמר לו 'גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה'. 'פני ילכו'.

ועיין ברמב"ן ועוד מפרשים שהעמיקו ופירשו כי בחינת ה'מלאך' האמורה בפרשת משפטים היא אופן נעלה של הנהגת ה', ואינה בחינת ה'מלאך' האמורה ב'כי תשא' שהיא דרגת מלאך יותר פחותה, ועיין במלבי"ם בפרשת משפטים שהאריך בזה. אולם זה דחוק על פי דרך הפשט, שהכתוב ישתמש באותו לשון במשמעות שונה לגמרי.

וכל המפרשים התחבטו בארוכה בעניין זה, וכמו שכתב המלבי"ם שם - 'על פרשה זו התפלאו המפרשים ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם'.

והנראה בזה דבאמת בפרשת משפטים כשעדיין לא זכו למעלה נגבה זו שהקב"ה בעצמו ילך בקרבם, אזי לפי מדרגתם באותה שעה היתה זו בשורה טובה עבורם שילך

המשך בעמוד הבא

וידבר ה' אל משה לך עלה מזה, אתה והעם אשר העלית מארץ מצרים, אל הארץ אשר נשבעתי לאברהם ליצחק וליעקב לאמר לזרעך אתננה. ושלחתי לפניך מלאך וגרשתי את הכנעני האמורי והחתי והפרזי החוי והיבוסים. אל ארץ זבת חלב ודבש, כי לא אעלה בקרבך, כי עם קשה עורף אתה, פן אכלך בדרך. וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו ולא שתו איש עדין עליו (לג, א-ד).

וברש"י - 'כי לא אעלה בקרבך - לכך אני אומר לך ושלחתי לפניך מלאך. כי עם קשה עורף אתה - וכששכינתי בקרבכם ואתם ממרים בי מרבה אני עליכם זעם'.

והנה נתקשו המפרשים ביותר שכאן עולה מן הכתוב להדיא שהנהגת עם ישראל על ידי מלאך הוא ירידה עצומה עבורם, וזה היה רק מחמת החטא, שאף שניחם ה' על הרעה ונמנע מלכלותם, בכל זאת אמר הקב"ה למשה שיפסידו המעלה הנשגבה שה' בעצמו יעלה בקרבם, והתאבלו והצטערו על כך, ומשה הרבה להפציר ולהתחנן על הדבר 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה', עד שנעתר לו ה' כמו שנאמר בהמשך הפרשה, 'פני ילכו והניחותי לך'. כאשר יבואר להלן.

והנה לעומת זאת בפרשת משפטים מיד לאחר מתן תורה, נאמר - הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך בדרך ולהביאך אל המקום אשר הכינתי. השמר מפניו ושמע בקולו, אל תמר בו כי לא ישא לפשעכם כי שמי בקרבם. כי אם שמוע תשמע בקולו ועשית כל אשר אדבר ואיבתי את אויבך וצרתי את צורריך. כי ילך מלאכי לפניך

עמהם מלאך, כי בוודאי הנהגת מלאך אף היא הנהגה אלוקית ניסית ונפלאה, שיש בה גילוי שכינה.

כלומר בפרשת משפטים עדיין לא ניתנה להם מצוות מקדש ומשכן, ולכן הבטחה זו שילך מלאך לפנייהם היתה להם בשורה טובה ומתנה נשגבה, וכמו שכתוב 'כי מלאכיו יצוה לך לשמורך בכל דרכיך' (תהילים צא) ואז לא עלה על דעתם להרהיב עוז לבקש דבר נשגב כזה שה' ית"ש בעצמו ילך עמם, כי מקומו של האלוקים הוא בשמים, וכדכתיב 'ה' בשמים הכין כסאו' (תהילים קג), וכך שלמה אמר בתפילתו - 'כי האומנם ישב אלוקים את האדם על הארץ' (דברי הימים ב' ו, יח).

אמנם כאשר עלה משה למרום כדי לקבל את הלוחות, אז עלתה ונתעלתה מדרגתם של ישראל, [וכבר ביארנו במקו"א כי כאשר משה שהוא שליחו של עם ישראל עלה למרום ונעשה איש שמיימי, משמעות הדבר שעל ידי כך עם ישראל כולו נתעלה לדרגה של שמיימיות], ומכח התעלות זו זכו למתנה הנשגבה של הלוחות, דהיינו שמכתב אלוקים נמצא בקרבם.

וכמו כן כל עניין המשכן שהשכינה באה לשכון בישראל, לא זכו לזה אלא באותה שעה כאשר עלה משה למרום והוריד את הלוחות לישראל, שהרי המשכן הוא מקום הלוחות. הנה כי כן, רק עתה כאשר עלה משה ועמד לפני ה' במרום, אז נאמרה לו הפרשה הנשגבה של 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

ומאחר שהשכינה שורה ושוכנת בישראל, אזי מעתה הקב"ה היא מנהיגם באופן שהוא בעצמו ילך לפנייהם ויעלה אותם אל הארץ אשר דיבר להם. כי כל מה שנאמר להם שהמלאך ילך לפנייהם ויביאם אל הארץ, זה היה לפני שניתן להם מצוות 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'. אבל עתה זכו שה' בעצמו ילך לפנייהם.

אולם כאשר חטאו ונשתברו הלוחות, אז אמר להם הקב"ה 'כי לא אעלה בקרבך', כלומר שהפסידו אז מעלת 'ושכנתי בתוכם', וחזרו למדרגה שהיו לפני עליית משה למרום, דהיינו שהמלאך הוא אשר ילך לפנייהם.

ועל זה התחנן משה שאחר שזכו לזה שוב אינם רוצים להפסיד, בבחינת 'כיון שעלה שוב לא ירד'. וביקש 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה. ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך אני ועמך, הלוא בלכתך עמנו' (שמות לג, טז). ואכן נעתר לו ה' לבקשתו - 'פני ילכו והניחותי לך', גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני'. ועיין במדרש (תנחומא פקודי פיסקא ו פיסקא יא) שבעת החטא ניטל מהם מצוות המשכן, וכאשר נסלח להם חזרו ונצטוו במצוות 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם'.

שוב מצאנו, תודה לא-ל, עיקר ביאור זה בספר 'עץ הדעת טוב' לרבינו חיים ויטאל זיע"א בפרשת תרומה - על הפסוק 'ויקחו לי תרומה' - 'וא"ו זו הנוספות במילת 'ויקחו' - מורה עניין סמיכות פרשיות אלו, וכוונתו לתרץ קושיא גדולה והיא למה בפרשת כי תשא הרע למשה מאוד מה שאמר השי"ת 'ושלחתי לפניך מלאך' ואמר 'אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה', ובפרשת משפטים כשאמר לו 'הנה אנכי שולח מלאך לפניך' שתק ונתרצה, אבל העניין הוא כי עתה אמר ה' למשה אל ירע בעיניך מה שאמרתי 'הנה אנכי שולח מלאך', כי אין זה אלא בעוד שאין לו מקדש או משכן, אמנם אם ירצו 'ויקחו לי' יהיה מציאות שאשכון גם אנכי בתוכם זולת המלאך הנ"ל, וזה שכתוב 'ויקחו' בתוספות וא", כלומר מה שאמרתי למעלה אמת הדבר, ואם גם יוסיפו 'ויקחו לי תרומה וכו' אז 'ושכנתי בתוכם' גם אני, וזה יורה כי לא משנאתו אתכם אמרתי 'הנה

אנכי שולח מלאך', אבל אחר עוון העגל, אמר 'ושלחתי לפניך מלאך כי לא אעלה בקרבך וכו', אלא המלאך לבדו, ואז נצטער משה ואמר אם אין פניך הולכים אל תעלנו מזה'.

[והנה איתא בחז"ל (ב"ר א, ג) שהמלאכים נבראו ביום השני למעשה בראשית, ונראה הטעם בזה על פי מה שביארנו כאן. שכמו כן ביום הראשון לבריאה כשרוח אלוקים היתה מרחפת על פני המים לא היה צורך במלאכים ושליחים להנהיג את העולם, אולם ביום השני אחר שקבע ה' את מקומו ומכון שבתו בשמים ממעל, נוצר כביכול הצורך לברוא את המלאכים, דהיינו שלוחי ה' שעל ידם ינהיג ה' את צרכי העולם, וכמו כן כאן כאשר בחר ה' בעם ישראל זכו להנהגה מיוחדת על ידי מלאך.]

*

והנה בפרשת משפטים נאמר 'אל תמור בו, כי לא ישא לפשעכם, כי שמי בקרב'. הרי שהליכת המלאך בישראל גורמת שמידת הדין מתוחה עליהם, ואילו בפרשת כי תשא נאמר שמחמת טעם זה עצמו עדיף להם שילך המלאך עמם, משום שבהליכת ה' עמם יש בה סכנה - 'כי לא אעלה בקרבך, כי עם קשה עורף אתה, פן אכלך בדרך'.

וכעין זה נתקשו המפרשים בפרשה זו עצמה, שתחילה נאמר שה' רצה שלא ינזקו מחמת הליכת ה' בקרבם ומנע זאת מהם לטובתם, ואילו בסוף הפרשה ביקש משה רבינו על כך מתוך נימוק שדווקא הליכת ה' עמם תביא הנחה וסליחה, כדכתיב - 'אם נא מצאתי חן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא, וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו'.

והביאור בזה, כי אמנם עצם הליכת ה' בקרבם גורמת תביעה יותר חמורה וקרובה לעונש מאשר הליכת המלאך, ומחייבת יתר זהירות וקדושה כראוי לפמליא של מלך אשר הקב"ה מתהלך בקרבם. ואם כן מה שאמר להם הקב"ה שלא ילך עמם היה לטובתם, אולם משה רבינו ביקש שבכל זאת לא יפסידו מעלה נשגבה זו, ובאשר לסכנה של 'פן אכלך בדרך', חידש משה בקשה שלא זו בלבד שתחזור ההנהגה שה' ינהיגם בעצמו, אלא תהיה זו הנהגה של רחמים וסליחה שאפילו אם חוטאים יעביר להם על חטאתם ולא יענישם. דהיינו שיחד עם בקשתו שהקב"ה יעלה בקרבם, ביקש עוד שהקב"ה יודיעו את דרכיו - 'ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרךך ואדעך למען אמצא חן בעיניך' (שמות לג, יג) כלומר שיגלה לו ה' דרכי הסליחה והרחמים, שמשום כך לא יענישם אפילו כאשר ילך בקרבם. וכפי שאכן נענה לו הקב"ה - (שמות לג, יט) 'ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך, וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם'.

ובאותה שעה גילה הקב"ה למשה את י"ג מידות הרחמים, שעל ידם הקב"ה מרחם וסולח, ובאופן זה אף כשילך ה' בקרבם לא יהיה זה סיבה לעונשים. ואכן מיד כאשר נאמרו למשה י"ג מידות הרחמים נאמר 'וימחר משה ויקוד ארצה וישתחו, ויאמר אם נא מצאתי חן בעיניך ה' ילך נא ה' בקרבנו כי עם קשה עורף הוא, וסלחת לעווננו ולחטאתנו ונחלתנו' (לד, ח-ט).

כלומר שמאחר שנעתר הקב"ה לבקשתו להנהיגם ב"ג מידות הרחמים, שוב אין דבר שימנע מהם שילך ה' בקרבם, ואדרבה דבר הזה שהם עם קשה עורף הוא סיבה שילך ה' בקרבם כי אז יסלח לעוונם ולחטאתם. ועיין ברש"י ואבן עזרא שהתקשו מה נימוק הוא 'כי עם קשה עורף הוא', ורש"י פירש שהוא כמו 'ואע"פ שעם קשה עורף הוא'. ובאבן עזרא פירש שהוא כעין התנצלות, עיי"ש.

[בזוה יבואר מה שאמרו חז"ל - **תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד** (מגילה יג:). ולפי המבואר, הרי מאז אותו מעשה כל קיומם של ישראל וההשגחה העליונה עליהם היא בזכות משה רבינו, ולכן שמח שנפל שעלה גורלו בחודש שמת בו משה.]

*

והנה במה שכתוב 'נגד כל עמך אעשה נפלאות, אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים', התקשו המפרשים שלא מצינו מאז ואילך שאירעו לישראל מאורעות ניסים נפלאים יותר מאשר לפני כן. וכלשון הרמב"ן - 'ולא יתכן לפרש שיבטיח לעשות עם ישראל עתה נפלאות אשר לא נבראו מקודם בכל הארץ ובכל הגוים, כי לא נעשו להם נפלאות גדולות אחרי זה יותר ממה שנעשה עמהם מתחלה במצרים ועל הים, אבל נבראו ונעשו עמהם מתחילה יותר גדולות'.

ועיין בראשונים שכתבו שהנפלאות הללו הם ה'קרני הוד' שניתנו למשה, ככתוב בהמשך הפרשה. וכפי שנאמר כאן 'אשר אני עושה עמך', שזה נעשה רק למשה. אולם זה תמוה, כי פשטות הכתוב משמע שההנהגה הנפלאה תהיה ביחס לכל עם ישראל, ולא רק מאורע פרטי של 'קרני הוד'. שהרי כתבו המפרשים שפסוק זה הוא תשובה על בקשת משה 'ונפלינו אני ועמך', ובמקביל לבקשתו היתה תשובתו של הקב"ה 'שה' יעשה נפלאות מיוחדים אלו. וכמו שכתב רש"י כאן 'אעשה נפלאות - לשון ונפלינו שתהיו מובדלים בזו מכל האומות עובדי כוכבים שלא תשרה שכינתי עליהם'.

אכן לפי מה שנתבאר כי מאותה שעה ואילך יהיו כל הנפלאות שיעשה הקב"ה לישראל בזכות משה - 'אשר אני עושה עמך', ורק על ידי מרע"ה יזכו ישראל לנפלאות. נראה שעיקר הבטחה זו היתה לגבי הכניסה לארץ ישראל שהקב"ה הבטיחו שכאשר משה יכניס אותם, אז יתרחשו עמהם נפלאות שלא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, והיינו ניסים יותר נפלאים מיציאת מצרים.

ואכן כך היה אמור להיות וכדאיתא בחז"ל שאילו היה משה מכניס אותם לארץ לא היו נזקקים למלחמות וכלי זיין - **ראה נתתי לפניכם את הארץ. אמר להם איני אומר לכם לא מאומד ולא משמועה אלא כשם שאתם נכנסים לארץ אין אתם צריכים כלי זיין אלא קובע דיופטיין ומחלק** (ספרי פרשת דברים פ"קא ז).

ומיושבת התמיהה כמין חומר, כי אכן ניסים אלו של כיבוש הארץ היו אמורים להיות 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'. אלא מכיוון שאירע מה שאירע ובסופו של דבר לא הכניסם משה בשל מעשה מי מריבה, אזי אבדו את ההנהגה המיוחדת הזו מכיוון שלא היתה מובטחת אלא למשה רבינו בעצמו.

והוא גם מה דאיתא שאילו היה משה מכניסם לארץ לא היו גולים יותר, כי היו זוכים לכיבוש הארץ מתוך הנהגה עליונה.

אכן לעתיד לבוא בעת הגאולה השלימה דאיתא 'כגואל ראשון הוא גואל אחרון' (קה"ר א, כח). אז נזכה לכיבוש הארץ בניסים ונפלאות כמו שהובטחו 'נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'. במהרה בימינו אמן.

*

ונראה עוד שבעומק נרמז כאן שעצם קיומם של עם ישראל בגלות, הם הם הנפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'. כי הרי זה פלא עצום ונס מופלא שלאחר כל הרדיפות והשמדות במשך אלפי שנים, לא המשך בעמוד הבא

ברם לפי האמור הכתוב מתפרש בלי כל דוחק, כלומר שהיא הנותנת, שאף שבתחילה מה שהם עם קשה עורף היה סיבה שלא ילך בקרבם, בכדי שלא יכלו בעונש חטאתם, אולם עתה כאשר הובטח בהנהגה של 'נושא עוון ופשע וחטאה' וי"ג מידות הרחמים, הרי אדרבה יותר נח להם שילך ה' בקרבם אשר הוא בידו לסלוח ולמחול, מה שאין כן המלאך אין בכוחו לסלוח לחטאתם.

וכן פירש הרמב"ן 'כי עם קשה עורף הוא - כפשוטו, שילך בקרבם בעבור שהם עם קשה עורף, כי אחר שנתרצה להם הקב"ה, יהיה ה' טוב לקשי ערפם יותר ממלאך, ומבקש להגדיל טובם יותר, כי הם עמו ונחלתו. וכאשר בשעת הכעס היה נוח להם שישלח לפנייהם מלאך, בעבור שהם עם קשה עורף, כמו שאמר 'פן אכלך', כן בעת הרצון טוב להם בשכינה, בעבור שהם עם קשי עורף, שיותר יחונן וירחם על עבדיו, וה' ענהו שיעשה כן, שיכרות הברית ויעשה בו נפלאות כאשר ביקש ונפלינו אני ועמך'.

ונמצא שביחס למידת הזהירות שמתחייב מצד הנהגת ה' בתוכם יש בזה שלש דרגות.

החמור ביותר הוא כאשר ה' הולך בקרבם בהנהגה רגילה של שורת הדין, שאז יש סכנה של 'פן אכלך בדרך'.

הדרגה היותר קלה היא כאשר הולך לפנייהם מלאך, שאין התביעה על החטא חמורה כל כך, משם שאין כאן הליכה של ה' בעצמו בקרבם, אולם מאידך המלאך אין בכוחו לסלוח, כמו שנאמר בפרשת משפטים 'כי לא ישא לפשעכם'.

וההנהגה הרחומה ביותר הוא כאשר ה' בעצמו הולך בקרבם בהנהגה של י"ג מידות הרחמים, שאז הוא סולח לעוונם מחמת קירבתו ומידת טובו.

ב. ויאמר הנה אנכי כורת ברית, נגד כל עמך אעשה נפלאות, אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים, וראה כל העם אשר אתה בקרב, את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך (לד, י).

יש לדקדק בלשון הכתוב שקורא לעם ישראל 'עמך', 'העם אשר אתה בקרב'. וכן בהמשך הכתוב 'מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך'. כלומר שמעשה ה' הנורא מתייחס למשה בלבד, ויתר העם רק בזכותו הם רואים את הנפלאות ונהנים מהם כנטפלים אליו.

ונראה בזה כי בתחילת המאורע מיד לאחר החטא אמר לו הקב"ה למשה - 'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול' (לב, י). שכיון שעם ישראל חטאו ורק משה לא חטא יעשה ה' ממנו גוי גדול. אמנם משה ביקש והתחנן מאת ה' שישלח להם, ואף יחזיר את שכינתו בתוכם, ואכן ה' נענה לו. אולם אף שנעתר לו הקב"ה לכל בקשותיו, בכל זאת חל שינוי בכל היחס לעם ישראל, שמעתה מתייחס הקב"ה בעיקר למשה, ועם ישראל זוכים בכל הטובות מצד היותם עמו של משה. כלומר שבמידה מסויימת נשאר הגזירה של 'ואעשה אותך לגוי גדול'. והבן.

וזה הטעם שנאמר בבקשתו של משה 'ונפלינו אני ועמך', כלומר שיש כאן יחס מיוחד למשה עצמו והוא השורש להנהגה הנפלאה של ה' עם בני ישראל.

והיינו מה שכינה כאן הכתוב את עם ישראל כעמו של משה - 'נגד כל עמך אעשה נפלאות', 'העם אשר אתה בקרב', 'את מעשה ה' כי נורא הוא אשר אני עושה עמך'. כלומר שהמשך ההנהגה המיוחדת של הקב"ה בעם ישראל הוא רק מחמת חביבותו של משה בעיני ה'. וכן כתב הרמב"ן על פסוק זה 'אשר אני עושה עמך' - **כי הגדולות והנוראות האלה עם משה יעשה אותם, ובעבורו.**

חזרתו של רבינו שליט"א

והנה הלוחות הראשונות שהיו מעשי אלוקים ולא הוצרכו לעשיית אדם, כך על ידי נתינתם לישראל גם היתה התורה נקלטת בלב בלי עמל ויגיעה, אלא כל איש מישראל היה זוכה להרגיש את אמיתת התורה בפשיטות.

אולם הלוחות השניות שהיה על משה לטרוח עליהם כדכתיב 'פסל לך', וגם ניתנו רק למשה רבינו, אזי רק הוא זכה למעלה זו שדברי התורה יהיו חקוקים בלבו, וגם הברית של הקב"ה עם ישראל מתייחדת אליו ודרכו מתקיימת הברית עם כל ישראל.

ולא משה רבינו בלבד, אלא דבר זה ניתן לכל חכמי התורה אשר יגיעים ועמלים בתורה בכל כוחם. וכדאיתא במדרש - 'כשנשתברו הלוחות נגזרה גזירה על ישראל שילמדו תורה מתוך צער ומתוך הטלטול ומתוך הטרור ומתוך הדוחק ומתוך שאין להם מזונות' (תנא דבי אליהו רבה פרק כא).

וכמו כן הברית של ה' עם ישראל היא על ידי תלמידי החכמים שבכל דור כדאיתא בזוהר 'אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא' (תיקו"ז תיקון סט, קיד, א).

והוא מה שאמרו חז"ל - 'אמר רבי יוחנן לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל' (גיטין ס:).

ובמדרש איתא - 'עתידין האומות להיות אומרים אנו הם ישראל אנו הם בניו של מקום וישראל אומרים אנו הם בניו של מקום - - אמר הקב"ה לאומות מה אתם אומרים שאתם בניי, - מי שמססירין שלי בידו הוא בני, אמרו לו ומה הם מססירין שלך אמר להם זו המשנה' (פסיקתא רבתי פרשה ה).

כלומר שהברית הכרותה עם ישראל נמשכת וקיימת על ידי חכמי תורה שבעל פה, שעל ידי יגיעתם הם נושאים את הלוחות בקרבם.

ולעתיד לבוא כשיתוקנו כל החטאים יתוקן גם פגם עוון העגל, וכדאיתא בגמרא כלפי הכתרים שניתנו לישראל בשעה שאמרו נעשה ונשמע וניטלו מהם אחרי שחטאו - 'אמר ריש לקיש עתיד הקדוש ברוך הוא להחזיר לנו שנאמר ופדויי ה' ישובו ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם שמחה שמעולם על ראשם' (שבת פח:). כלומר שלעתיד לבוא יתכפר החטא לגמרי ולכן הכתרים של נעשה ונשמע שניטלו מישראל בעת החטא יחזרו להם.

ומאחר שבטל החטא, מתוך כך יזכו שוב לבחינת לוחות הראשונות, כלומר שנחזור למצב הנעלה שלא רק משה רבינו וחכמי התורה ועמליה זוכים לחקיקת התורה בלבם אלא כל עם ישראל תהיה התורה חקוקה בלבם. ואז יהיו כל ענייני התורה בהירים ונקלטים בלב כל עם ישראל, וכדכתיב - 'נתתי את תורתך בקרבם ועל לבם אכתבנה' (ירמיה לא).

והוא מה שכתוב - 'בימים ההמה נאום ה' לא יאמרו עוד ארון ברית ה' ולא יעלה על לב ולא יזכרו בו ולא יפקדו ולא יעשה עוד' (ירמיה ג, טז). ועיין שם ברש"י שפירש - 'כי כל כניסתכם תהא קדושה ואשכון בה כאלו הוא ארון'. כלומר שגוף האדם הישראלי יהיה כארון, כי הלב מעצמו ירגיש את חכמת התורה, והלבבות הם יהיו בחינת הלוחות שעליהם חקוקה התורה.

נכתב על ידי הרב י. מ. ו.

כלו בני ישראל, ועדיין הם חיים וקיימים, ולמרות כל הגזירות נותר גרעין חזק הדבק בה' ובתורה.

וכבר אמרו חז"ל - **למה נקרא שמן אנשי כנסת הגדולה שהחזירו עטרה ליושנה, אתא משה אמר הא-ל הגדול הגבור והנורא, אתא ירמיה ואמר נכרים מקרקרין בהיכלו איה נוראותיו וכו' איה גבורותיו וכו', אתו אינהו ואמרו אדרבה - זו היא גבורת גבורתו וכו' אלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו של הקב"ה היאך אומה אחת יכולה להתקיים בין האומות** (יומא סט:).

ונפלאים דברי היעב"ץ בסידורו - **מי שיעיין ביחוד עניינינו ומעמדנו בעולם, אנחנו אומה שה פזורה... מה רבים היו צרינו, מה עצמו נשאו ראש הקמים עלינו מנעורינו, להשמידנו לעקרנו לשרשנו... גם לא יכלו לנו לאבדנו ולכלותנו... חי נפשי, כי בהתבונני בנפלאות אלו גדלו אצלי יותר מכל נסים ונפלאות שעשה ה' יתברך לאבותינו במצרים ובמדבר ובארץ ישראל, וכל מה שארך הגלות יותר נתאמת הנס יותר, ונודע מעשה תקפו וגבורתו** (סולם בית-אל ב).

הרי מפורש שנס קיום ישראל בגלות הוא נס יותר נפלא מניסי יציאת מצרים, וזה אופן נוסף שבו נתקיימה הבטחה זו 'נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים'.

ג. ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים, וכתבתי על הלוחות את הדברים אשר היו על הלוחות הראשונים אשר שברת (לד, א).

ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל (לד, כז).

הנה לשון הכתוב הוא 'פסל לך', 'כתב לך'. כלומר שנתנית הלוחות מתייחדת למשה בעצמו, וכעין מה שנתבאר לעיל לגבי הנהגת הנפלאות שהיתה מכוונת כלפי משה בעצמו.

וביותר מודגש דבר זה לגבי כריתת הברית שהיתה באופן אישי עם משה, עד שהלשון 'ברית' מפורש רק לגבי משה 'כרתי אתך ברית', ואילו לגבי ישראל כתוב רק בדרך אגב 'ואת ישראל', כנטפלים אחר כריתת הברית של משה.

כלומר שתחילה בנתנית לוחות ראשונות הם היו מיועדים להינתן לכל עם ישראל. וכבר ביארנו במקו"א שנתנית הלוחות מסמלת חקיקה של התורה בלב ישראל. וכדאיתא בחז"ל - **אמר רבי אלעזר מאי דכתיב חרות על הלוחות, אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל** (עירובין נד.). ופשוט שאין הכוונה בזה שכח הזכרון היה מתחזק, אלא שהשכחה נובעת משום שאין הבנת התורה והרגשתה נחקקים בלב, והנטיות הטבעיות עדיין אינן תואמות את מצוות התורה, ולכן הדברים זכורים אצלו רק בכח הלימוד והשינון ואם לא יחזיק בהם בכל כוחו יש שכחת הלב. אבל כאשר הדברים חקוקים בלב, והאדם קולט ומרגיש בעצמו את עניני התורה כי כך הוא, אזי אין כל שכחה שולטת בזה. וכשם שבדברים החמורים כגון רציחה וגניבה, הסלידה מהם קיימת בלב מאליה. והרגשה ברורה כזאת אינה משתכחת, כיון שבעצם נפשו מושרשת סלידה מהם. ורק במצוות שטעמיהם אינם חדורים בלב, יכול הדבר להשתכח. ואילו ניתנו לוחות ראשונות, היו זוכים שכל מצוות התורה על כל פרטיהם, היו נחקקים בלב כל אדם מישראל.

קְהַל עֵדֶת יְרוּשָׁלַיִם - אֵין זֶה פִּי אִם פִּית אֲלוּקִים

הגאון רבי בן ציון גוטפרב שליט"א

(א) הַקְהִילָה

הקהילה הקדושה מבצר רוחני עצום הוא לבני ירושלים עיר הקודש, מקום קדוש לתורה ולתפילה וליראת ה'. גדודים ענקיים בכמות ואיכות מבני תשחורת עד גיל העמידה ומעלה מסתופפים בקרבה.

הנה לתאר ולבאר את אשר המקום הקדוש הזה, פועל, עושה, בונה ויוצר לבאי שעריו, נמוע ממני, כי היקפו היקף עצום ועמקו עומק פלאים, המשתרע על פני מרחבי החיים הרוחניים, ולטבול העט בתהום הלב, ולצלול בעצם הנפש, ולהעלות משם מעומק נבכיה, מסתר צפונותיה, הריהו בבחינת **"נפשי יצאה בדברו"**.

כי בעצמייתה, בעצם מהותה, ביחודה הפנימי אינה נחשפת ומתבלטת כלפי חוץ, אין הדבר ניכר לעין רואה. רטט של חיי קודש, ופעילות חזיונות טוהר, הגנוז בחדרי הלבבות ומסתרי הנשמות לא תשורנה עין.

מאות נערים בחורים אברכים – בלבבות נלהבים, לוחטים בגעגועים עזים לא-ל עולם, נמצאים בה, ומהם אשר אהבה עזה בוערת בקרבם באש קודש ממעמקי הנשמה לא-ל חי. **מלאים חכמה ודעת, תורה ויישוב הדעת**, רצון עז בקרבם לחקור וללמוד כל דברי התורה הקדושה, גם טרודים המה **לחשוף משמעות, לרדת לפְּשָׁרָה של ההוויה, לדעת ולהכיר את חכמתו האינסופית של בורא עולם**, עד היכן שהיד מגעת.

מה עצומה ומה נשגבה האי כנישתא קדישתא **קְהַל עֵדֶת יְרוּשָׁלַיִם** בה שוקקים חיים רבי פעלים, מפליאים עצה ומגדילים תושיה לחברים מקשיבים, לשמוע קול חוצב להבות-אש שלהבת י-ה, על האלוקים – בורא כל, על התורה, מצוותיה חוקותיה עדותיה, על חובת הלבבות, על הצדק הישר והאמת.

המקום הקדוש הזה, מקנה תורה ודעת חכמה ומוסר, ובו קונים ידיעות רחבות מקיפות חובקות זרועות עולם, עמוקות, שלימות ומבוססות, מיושבות היטב בפנימיות הלב והנפש. ידיעות שלימות מפורטות, מלאות ומושלמות, חדות, חלקות, בהירות, ונוקבות עד תהומי הנפש, ומיתמר ועולה להאיר מבעד לערפל, **ויהי אור**.

*

כל העניינים והנושאים הקשורים לחיי רוח, מוארים ומתבארים, מלוטשים בליטוש אחר ליטוש עדי ביאורם הממצה והמלא. רגישות מעודנת לכל פגימה בתפיסה דקה מן הדקה עד כדי חגירת צפורן. כל נקודת ספק – שבריר הערה, בלביון כל נושא שהוא, המתעורר בלב החוסים בצילה, נחקר ונדרש עד תומו, עד שמגעת לבהירות ולברירות מתוקה מנופת.

הבירור אינו הולך במסילות עֲקוּשִׁים וסבוכים, גם לא בא בחזקת היד, אלא בעצמת אור העולה מאליה.

אנסה להעלות בסייעתא דשמיא עוד כמה נקודות יסוד ממקום קדוש זה.

(ב) הַתּוֹרָה

תורת ה' תמימה משיבת נפש. אמת נצחית החוזרת ונשנית בבית מדרשו מאז ומתמיד היא, כי בנוסף על הקדושה אשר נתקדשה גופה של כנסת ישראל בכניסתה למצוות, אשר קדשנו במצוותיו, נתקדשה בקדושה נוספת יתירה למעלה מזו, על ידי לימוד התורה, כי כאשר גילה הקב"ה לעם קרובו, מדעתו וממחשבתו, מרצונו ומדרכיו, בתורה הקדושה, גילה בה כביכול מעצמותו יתברך, ופתח את גניזו ואוצרותיו בפני אהוביו וידידיו, על כן המשכיל בדעתו מדעת קונו, משכיל מעט מקדושתו, והוא ניזון מאותה קדושה, וכאשר הוא מצרף בדעתו ונשמתו מקרא ומשנה גמרא ואגדה, ומתעשר בידיעת התורה והבנתה, הוא מתקדש והולך עד אשר נעשה אוצר של חכמת ה' ובינת דרכיו, **ואז מתענג על זיו החכמה ונתקדש קודש קדשים**.

האמת הזאת מוצאה מסילות ללבבות צעירים משולהבים חשקת התורה, ויתעוררו לקראתו בני-ירושלים של מעלה עיר הקודש והמקדש, לומדי תורה ועמליה הכלולים מכל חמדה, ורוחם עֵרָה ונפשם פתוחה ומופנית מכל צד, למזוג בקרבם ולקלוט בתוכם אורות חכמה ותבונה, ורדופים בכל כוחם ושוגים בכל עת אחרי גילויי אורות אמת, ובחסד ה' ובהבטחתו **כי לא תשכח מפי זרעו**, מעיינות תורה - תורת ה' – בה יזובין ויפרוצון בוקעים למעלה למעלה באין כבישה ועצירה **כמעייני הנובע המתמלא על גדותיו**.

וכה ייאמר בה תמיד, כי ברור מעל כל ברור, **כי אין טוב פְּתוּרָה, ואין אֶמֶת בְּלַעֲדִיקָה, אין אוֹשֵׁר כְּאֶשְׁרָה, ואין סַחַר כְּסַחְרָה, ואין מֵתֵק כְּעֵמֶלָה**.

שֵׁם, אין לנו אלא אחת, **'אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו'**. ומתקיים שם **כי יצפנני בסוכו בסתר אהל**. ומשננים בה תמיד דברי הזוהר הקדוש – **'כמה אית ליה לבר נש לאשתדלא באורייתא ימא וליליא, בגין דקוב"ה ציית לקליהון דאינון דמתעסקין באורייתא, בההיא שעתא דמלה דאורייתא אתחדשת מפומיה דבר נש, ההיא מלה סלקא ואתעתדת קמיה דקב"ה, וקב"ה נטיל לההיא מלה ונשיק לה'** (בראשית דף ד ע"ב).

ואכן בני הישיבה היקרים והטהורים **אינם נלאים לצלול אל מעמקיה האינסופיים של התורה, ומתגברים על המסכים החוצצים בין בשר ודם לתורה השמימית**, וחודרים עמוק עמוק לגילויי צפונותיה, עד אשר מגיעים אל האור הבהיר והמבהיק ואז מתקדשים בקדושה גדולה.

אמנם אין די לו לאדם לתור אחר החכמה להעריצה ולהקדישה במתק שפתיים, ואת נפשו לא ישמור מִלְכָּד, רק **יראת ה' ראשית דעת**.

כי עומד לנגד עיניהם תמיד דברי רבינו קודש הקדשים מרן החזון איש **זצוק"ל** - **'אין תהילת בעל ההלכה הגונה אלא א"כ קדמה לו יראתו לחכמתו, ואין חכמת התורה שרויה בלב אטום, כי עיקר טעמה בעדינות הנפש... וכל שלא קנה שלימות היראה אף ששכלו חד ומצוחצח בתולדתו לא יזכה לתורה שלימה, רק כל דרכו חתחתים נפתולים ועיקשות, וכמו שאמרו דלא סלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא, ואור הפנימי המתלווה עם אור השכל לישר את כל ההדורים, ולחדור אל נקודת**

המשך בעמוד הבא

קְהַל עֵדֶת יְרוּשָׁלַיִם - אֵין זֶה פִּי אִם בֵּית אֱלֹהִים

המשך מעמוד הקודם

האמת העדינה, היא יראת ה' טהורה (אמונה ובטחון פרק ג אות כד).

תא ואטום מגלה אמת פשוטה ונצחית זו.

ובפרט לאחר שזכה עם ישראל ליציאת מצרים וקריעת ים סוף אשר עין בעין ראינו ידו הגדולה והחזקה אשר עשה ה', שוב אין אנו זקוקים כלל להוכחות ומושכלות שונות על מציאות הבורא, ייחודו, קדמותו, יכלתו וממשלתו, כאשר כל זה נגלה אלינו בפועל ממש וראו עינינו שהנה אלוהינו זה ובאצבע הצביעו **זה א-לי ואנוהו**, בעמדנו על שפת הים וידבר אלוהים אל משה לאמר נטה את ירך על הים ובקעהו, ויבקעו המים, וכולנו יחד עוברים בו, עצמת ונוראות הדבר במילואו, עוד נגד עינינו, וכולנו עדים נאמנים על כל הדברים כי העידו לבניהם אשר ילדו עדי לנו ולבנינו עד עולם.

ונחלי טוהר אלו ממקור חיים יתפשטו, ואנשי אמת מי אמונה ודעת ממנו ידלו, ואבנים אשר בונים מאסו, בראש פינה יתנוססו.

(ד) בִּיאֹרֵי תוֹרָה

התורה הקדושה - הדביקות והאמונה בקדושת התורה אשר כל פסוק כל משפט כל אות ותג שבה הינם מהאלוקים נותן התורה וניתנה לנו בני א-ל חי יחד עם ההכשרה להבינה ולהשכילה בשכל הישר.

שבוע בשבוע שנים רבות, הפרשיות נלמדות נדרשות ונחקרות, ואף שמקראותיה אינן יוצאין מדי פשוטן, אך אין קץ ושיעור לגנוז בעומק פשוטה, וצריך לפקח ולגלות עומק ורום פשטותה, **ודברים רבים מחייבים יגיעה עצומה לגלות הבנתם הפשוטה** וככל שנתעמק בפשוטה, להפוך ולמשמש בה, מתגלה חדשות ונצורות.

גם ניתן לנו להבין שכל דרושי חכמינו זכרונם לברכה, במרחבי התלמודים והמדרשים על דברי התורה, ינבעו ויצאו מעומק פשוטן לפי הרבה כללי תורה ודעת חכמה ותבונה, ויחדיו יתלכדון... 'כי תורתנו שתתעלה דבריה מזוקקים, ואותיותיה ספורות וכל אות מגדת הגדות הלכות ונפלאות, כאשר ייסד בה האדון בשבעים פנים' - אוה"ח הקדוש פרשת כי תשא.

כן הועמדה חומה ברורה להגדיר להגביל להבין מה הוא **פשט**, ומה הוא **דרש**, מה הוא **פשט שברש**, ומה רק בשם **רמז** יכונה. על כן יאמר בלשון חכמי תורה ודעת, **אין מתיקות כמתיקות הפשט**.

כה אמרו חכמינו ז"ל 'רצונך להכיר את מי שאמר והיה העולם כלך לך אצל אגדה, **שמתוך כך אתה מכיר את הקב"ה ומדבק בדרכיו**' (ילקוט"ש דברים תתעג). והנה בדרך כלל האגדה חתומה וסתומה. גם בזה זכתה הקהילה בהפלגה, כי בה מצוי אלומת אורה המפיצה חשכת העבים וחשרת העננים המאפילים ומקדירים נוגה ברק דברי חכמינו זכרונם לברכה באגדותיהם, המושכים ומקרבים לב האדם אל אביו שבשמים, שמה יהל אור, ויצא נוגה לרגלינו וקרניים מידינו לנו בדעת ובתבונה, וביתרון הכשר חכמה, בחסד א-ל עליון.

דרך זו פולסת נתיב בדברים מתיישבים על הלב **ומתוק האור לעיניים**. גם ברובי נושאים עמוקים ועמומים אשר במרחבי התורה הקדושה, הבריאה, עץ הדעת, אדם הראשון וחטאו, גן עדן, גלות וגאולה, נבואה, מקדש, קרבנות, אלו ואלו, סוד כל מספר ומניין, כל אלו ויותר מאלו, אלומת אורה תאיר אותו מלגו ומלבר ככתוב **כי נר מצוה ותורה אור**.

המקום הקדוש הזה מלא דעת ותבונה וכל טעם, **לא יחסר כל בה**, ומתהפכת בפי כל אחד ואחד לפי כוח קליטתו והכשרתו, ונותנת לטועמיה טעם חדש, מקום עיון ומחשבה קדושה וטהורה מבלי שום תערובת של מחשבה זרה, איננה מלבישה מחלצות על רעיונות הנובעים ממקור נרפש, כל עיסוקיה וענייניה היא **תורה, קדושה, דביקות וחיבור לבורא יתברך**. וכל הנכנס אל תוכו נכנס למקום שכולו, כל כולו מזוכך מכל סיג, טהור וקדוש.

(ג) אֲמוּנָה

דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי - בו מחדירים אמונה פשוטה, אך יחד עם זאת עמוקה בקרב לב מאירת עיניים, אמונה במציאות הבורא, המתמדת בכל מציאות הנבראים, ידיעה שיש אלוהים בנמצא, והוא הוא המנהיג והמחיה כל נברא, כי האמונה איננה איזו שהיא הרגשה מעורפלת בלב, אלא הכרה בהירה מאירת עיניים ומשמחת לב, **לראות בחוש את מציאות הבורא יתברך בכל היקום**, לראות שהכל מגלה חסדי ה' חכמתו וגבורתו, וכבוד הדר מלכותו, ועולם ברור לפנינו ללא שיוך צל של ספק בבוראו יתברך שמו וזכרו לעד. וכמאמר אליהו הנביא זכור לטוב - 'ובראת שמיא וארעא, ואפיקת מנהון שמשא וסיהרא וכוכביא ומזליא, ובארעא אילנין ודשאין וגיתא דעדן ועשבין וחיון ובעירין ועופין ונונין ובני נשא **להשתמודעא בהון עילאין**' (פתח אליהו).

והרגש שבלב עם השכל שבמוח, מתאחדים בוודאות גמורה, באמונה שלימה, אמונה תמה בלי היסוסים ופקפוקים, אמונה המלהיבה אהבתו ויראת רוממותו יתברך בכל מהותנו וישותנו.

בהתבוננות עמוקה והסתכלות פנימית בחדרי הטבע, הרשמים הרוחניים הדקים עולים ומתנשאים מן המציאות החומרית בכללה ובפרטה, ונשמע **קול אלוהים מתהלך בארץ**.

מתלמדים בה כדברי החזון איש בקובץ אגרות להכין לבבם לשמים, ולהרבות לצאת מן השקר ולציייר בלב ציור אמיתי **להתקשר עם עילת העילות**. וההתבוננות במעשי ה' היא המביאה להכרה ואמונה כדברי גאון עוזנו הקדוש הרבי ר' אלימלך זע"א [אשר יום התייסדותו ישיבתנו המתמידים היה ביום כ"א אדר יום היארצייט שלו ומגלגלין זכות ליום זכאי]. ב'נועם אלימלך' פרשת קדושים - **'וצריך לדעת את ה' על ידי מעשיו הנפלאים והנוראים...** ולא יאמר האדם בעצמו שדי לו שמאמין שיש בורא אחד אמיתי, ומעתה אין לו לחקור ולדרוש על מעשיו הנפלאים לא זו הדרך האמיתי, רק צריך לדעת את ה' על ידי מעשיו כמאמר הכתוב - **דע את אלוהי אביך ועבדהו**, והוא על ידי מעשיו הנפלאים, כי הבורא ברוך הוא אינו גוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף, כי אם על ידי מעשיו, ע"כ לשון קדשו.

ועוד זאת מלמדים בדברים פשוטים וברורים גלויים לעין, כי עצם מציאות שום דבר, פלא עצום הוא, אילולי שבראו בורא מחוייב המציאות, הפלא עצום, נורא ונפלא מה שבכלל נמצא משהו, למה ומשום מה, והאיך הוא הווה, גרגיר חול אחד, קוצו של קוץ, שביב אחד מן האור, הלא זה לבדו זועק ומכריז בקול, **הנה הבורא הנהו!** לא רק הפלנטות האדירות ומרחבי היקום, לא רק השמש והירח וצבא מעלה, בכוחם וגבורתם, לא רק גבהי הרים מרקיעי שחקים ועמקי תהומות הם המה מספרים כבוד א-ל, אלא כל גרגיר, קורט,

כל המצוות המתבארים בקרבה, הרי רק טועמיה חיים זכו. כי כל אלו אינם באים כלימודים מופשטים, היוצאים מעיון מופשט במצוות ה' וחוקותיו, הטעמים אינם מנמיכים קומת המצוה חס ושלום, אינם ממעטים קדושת ערכה, כהשתדלות הפתאים המכניסים הצו האלוקי במיטה צרה של תפיסה אנושית דלה, צרה ומוגבלת, רק טעמי חיים המה, הרגשות עדינות ודקות הנטעמות רק בעת קיומן של המצוות, **ברגשי קודש בדחילו ורחימו, בחיות ובשלימות**, אשר אין להשיגן כשאר עיוני המושכלות כי עולים ונטעמים המה רק יחד עם קיומן בפועל ממש.

כל זה נובע מההכרה הברורה שהתורה 'תורת חיים', **והעולם, והתורה, והאדם**, תואמים יחדיו ומצוות התורה מכוונות לעצם מהותו ותכונותו של האיש הישראלי, ובוהאזנת למצוותיו, אפשר לו לינוק ולהרגיש את טעמה וצוף נועמה, כדבר האלוקים בפי משוררו - **תורת ה' תמימה משיבת נפש. מתוקים מדבש ונופת צופים, משמחי לב, טעמו וראו כי טוב ה'.**

ורק עם הפעולות הלבבות נמשכות, וכל רגש עצום וכל רעיון נשגב העולה מתוך הבנת והרגשת טעמיה, הפועל-יוצא הימנה, הוא אך ורק דביקות בתורה וקדושתה, דקדוק עצום עד חוט השערה בהלכותיה, **וגילויי טעמיה הינם גילויי שכינה** בלבבות הזוכים לאור באור יקרות טעמי תורה אלו.

ו) נְבִיִּי נְשָׁמָה

נבכי נשמה, אין קץ לתהיה, לחיפוש, בני תשחורת רעיוני לבם יהמו, בקרבם סופה וסער, כגלי ים רוחם תתחולל, בכל לבבות צעירים ורכים נדבק בהם שמץ עצב, רוח נכאים תהלך נפשם, מי במעט מי בהרבה, מאלפי תסכולים תסבוכים קטנוניים, פיתויים אשר מזמין היושב במארב בין מפתחי הלב, ללבבות את הקנאה התאוה והכבוד, היצר האורב לקדקדות סוערים, המתרוצצים אנה ואנה באין מנוח, ומדובר **בנשמות גדולות נפשות סוערות בני ירושלים** על ריבוי גוניה ופיצוליה.

לכל אלה בישיבת המתמידים צרי ומרפא, המובילה עדי השועה השלימה, להשקית המייתם, להאיר כל צל מעיב, לרומם את הנפש, לשמחה, ליישרה, להרחיק הדמיון להברות ההגיון, להרעיף ידידות וחביבות, מלמדים לשמוח בעצם קיומו של כל אחד ואחד, להביע רצון לכל אחד ואחד, להפוך את קיומו לחי יותר, נצחי יותר.

כי מבינים שכל אחד ואחד צעיר כמבוגר, ואף זקן, נרעד למגע יד חביבה, למבט שאומר טוב שאתה קיים, רצוי אתה בעולמו של הקב"ה, יש לך מקום ותפקיד ביופי המקיף הכל, יש לך צליל אישי לתרום לניגון הבריאה, שבלעדיו חסר מורגש במנגינה הקדושה.

העבודה מתבצעת על ידי הצדיקים החונים במקום הקדוש, העוסקים במלאכת הרפואה וההכרה העמוקה בכוחות הנפש נפתוליה ונבכיה.

ומעל לכל, מורים באצבע על רפואה כפשוטה, תבלין, התבלין הגדול הממתיק המרפא, גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבת שטות וחטא מצויה אלא בלב פנוי מן החכמה, ובחכמה הוא אומר 'אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירוון בכל עת באהבתה תשגה תמיד'. רמב"ם סוף הלכות איסור"ב.

הגאון רבי בן ציון גוטפרב שליט"א

וכה המה דבריהם לחוסים בצילם, אל לכם לחפש לחטט בנתיבות עקלקלות, להתמודד ולהתקוטט עם האמת הטבעית, היושר הנצחי הבלתי מנוצח והבלתי נלאה.

התמסרות פנימית אמיתית ונצחית לתורת ה', תורה תמימה, ליושר לטוב לנאצל - דרך אחרת אֵין, לישב להגות במשיבת נפש מחכימת פתי משמחת לב להיות צמוד בהתמדה לקלוט אור תורה ודעת שירחיב דעתו בחכמה.

ז) שֵׁבֶת קוֹדֶשׁ

השבת נועם הנשמות - שנים רבות, מאות מאות שבתות קודש, מעין עולם הבא, ביאורי עניינה, הלכותיה, תפילותיה, טעמיה ומסתר צפונותיה, זורמים מהמעייץ העצום המפכה, אל תוך הנשמה, ובפרט בשבתות ההתעלות - ההתאחדות, במרחבי ארץ הקודש בצפון ובדרום ובמיוחד במרומי הגליל העליון בהר הקודש מירון, שאז הכרת הפנים ענתה שנחה עלינו רוח היום, ושונה קלסתר הפנים בשבת מקלסתר בימות החול, ואם חס ושלום קורה שהעשתונות בימות החול מלאות זעזועים של טירדות שונות הרי בבוא השבת כל זה מתפרק ומתנדף, ואף אם שחורה היא בימות החול נאוה היא בשבת קודש.

וכדברי אחי המהר"ל בספר החיים - 'שירגיש כל איש ישראל בעצמו שפע אלוקי ואור פניו כי רציתו, ושמחה יתירה שנופלים עליו בלי מתכוון, מיד בהכנסת השבת וליל של שבת, כולה אור ועוז וחדווה במקומינו, בלתי ספק שאין זה רק ניצוץ האור והשמחה המבהיקה ממקום שהנבואה יוצאת משם'.

השבת מעין עולם הבא, השבת מובלעת היא של העולם הבא בעולם הזה, השבת מציאות אחרת מכל הימים ומכל הזמנים מעין עולם הבא, ועל מהותו של העולם הבא הרי אומר המסילת ישרים שהוא רק להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא. ע"כ. ועל משקל זה הרי גם השבת ה'מעין', אינו רק להתענג על ה' וליהנות בו מזיו שכינתו ובשבת חשים וטועמים את התענוג האמיתי והעידון הגדול יותר מכל העידונים שיכולים להימצא, וזמן עידון זה הוא באמת בשבת קודש.

השבת סולם הוא לגדלות האדם לעלות דרכו שליבה אחר שליבה עד אשר ראשו יגיע שמימה. והשבת ממלאה תשוקת הצדיק אשר נפשו כוספת כל ימי השבוע, לראות בהסתלקותו המוחלטת של העולם המחייץ בינו לבין קונו, בא השבת משרה רוחב לב מנוחה וקדושה, ירויון מדשן ביתך, ונחל עדניך תשקם, כי עמך מקור חיים באורך נראה אור.

בבוא השבת רוטטת קהל עַדֵת יְרוּשָׁלַיִם בציפיה, להיות מוצפת בקדושתה הנצחית, נדלקת היא בערגון להרים כוס קידוש לכבוד שבת המלכה, חוגרת עוז ומתעתדת לעלות על דוכן העדות להעיד על בריאת שמים וארץ, מודעת באמת כי ביום זה שְׁבִיבֵי התגלות כבוד ה' יֵרְאוּ, למבינים ומבחינים, כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניו יתברך, ואותו הועיד לנו למנוחה וקדושה להתחדשות והתעלות.

דרך השבת שואבים אנו את אורו האינסופי של אלוקים אל תוך צמצום עולמנו. ביום זה מודעותנו האנושית המוגבלת מתפשטת ומתרחבת לאין קץ. כי בשבת מתקיים המפגש עם הקדושה הנשגבה, כאשר הרקע למפגש זה הוא התקדשות והטהרות, רוגע פנימי, מודעות עמוקה, תחושת אחדות המשך בעמוד הבא

קהל עדת ירושלים - אין זה פי אם בית אלוקים

המשך מעמוד הקודם

הגאון רבי בן ציון גוטפרב שליט"א

חברתו כמו שנעשה דבר זה אצל הנביאים...

החסיד מנהיג את גופו ונפשו, שליט על כח התאוה, חוסם אותה ומונע אותה מלהתגבר, לאחר שנתן לה את חלקה הראוי לה, בְּסִפְקָה את צרכיה הגשמיים, וממלא דרישת כוחותיו הנפשיים בדרכה של תורה'.

יסודי נפש נפלאים אלו נמצאים תמיד בפי מנהיגי המחנה הקדוש, להנהיג בה את החושים והחושים בצילה. אמת זו משמשת נר ואבוקת אור לשומרי משמרתה, בהטפה וביצוע, וכמה מענייניה החברתיים על יסוד נפלא זה מבוסס ועל עמוד איתן זה נשען.

וכמובן ברור שדבר זה נעשה בשיקול דעת גדול, נמדד בפלס במאזני זהב, ובעזר הבורא יתעלה, מובן למביני דבר כי על ידי כן **אין בנו פרץ, ואין יוצאת ואין צווחה**, ועוז קדושה הקיפה נפש בני ובוני ירושלים – בני התורה בעיר עוז לנו, **מקדש מלך עיר מלוכה**.

* * *

בעזרת ה' נגענו עד כה והעלנו על הכתב בקצה המטה כמה נקודות-יסודות מהעניינים הרוחניים השוקקים חיים בתוככי **קהל עדת ירושלים**, בחזיוני וסגנוני החרות בתוך נפשי, ואם לאשר זכו לשמוע כל זאת עשרות עשרות בשנים פנים בפנים – פה אל פה, מאירים המה כאבוקה חיה, ועולים ומפכים **בעוז ועצמה בקדושה וטהרה**. הרי בחסדי א-ל זה עתה זכינו גם מפי כתבם **כתריסר כרכי "בן מלך"** [אף שהם רק הד קול, בבואה דבבואה, מעניינים קדושים נשמתיים ורוחניים אלו]. להחיות בהם נפש כל חי איש הישראלי **בתורה ודעת חכמה ומוסר** בעֲצָמָה שאין דוגמתה. **ישוטטו רבים ותרבה הדעת**.

ברוך ומבורך שמו הגדול לנצח נצחים, אשר על אף הכל, בכל הדרך הארוכה. כיובל שנים לא נתן ה' להפילנו, או להטותנו מני דרך להסיטנו מני אורח, או להחליף איתן רוחנו ולהמיר צלילות דעתנו, כי אתה ה' תמיד סומך מעגלותינו, מיום הווסדה ועד עתה, וסועד נפשנו לדרוך עוז, לדאות על כנפי שחר, ולראות אור בהיר בשחקים, ולהתענג על יפעת אור חכמה ודעת, ככתוב - **מְגִדֵּל עֵץ שֵׁם ה' בּוֹ יְרוּץ צְדִיק, וְנִשְׁגָּב**.

ונסיים מתוך תפילת **קודש הקדשים** הרבי ר' אלימלך זצוק"ל – אנה ה', אל תעזבנו ואל תטשנו ואל תכלימנו, ותהא עם פינו בעת הטיפנו, ועם ידינו בעת מעבדינו, ועם לבנו בעת מחשבותינו, ותזכנו אבינו שבשמים א-ל מלא רחמים, שנייחד את לבבנו ומחשבותינו, ודבורינו ומעשינו, וכל תנועותינו והרגשותינו, הידועות לנו ושאינן ידועות לנו, הנגלות והנסתרות, שיהא הכל מיוחד אליך באמת ובתמים, בלי שום מחשבת פסול חלילה.

וטהר לבנו וקדשנו, וזרק עלינו מים טהורים וטהרנו באהבתך ובחמלתך, ותטע אהבתך ויראתך בלבנו תמיד בלי הפסק רגע, בכל עת ובכל זמן ובכל מקום, בשבתנו ובכלתנו בשכבנו ובקומנו **תבער תמיד רוח קדשך בקרבנו**. ונשענים אנחנו בך ובקדושתך ובאהבתך וביראתך ובתורתך. אמן.

נפלאה. ואז ניתן לנו לקשר את האישי עם הנשגב. היינו להביא אל עולמנו האישי קדושה ורוממות.

השבת היא הניצוץ המצית את צמיחתנו הרוחנית, באשר היא עוטפת שוב את נשמותינו, באור הזך בה היו עטופות קודם החטא.

השבת היא גם הצינור אשר דרכו יורד השפע והברכה על היהודי ועל העולם. ביום השבת מביטים אנו על העולם כעל מציאות מרוממת ונשגבה, כי השבת מציגה בפנינו חזון של עולם השונה לגמרי מימי חול, כפי שיהיה כן בפועל ביום אשר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא, בעולם הבא. השבת מהווה חוליית נצח הקושרת אותנו אל עולם נצחי.

גם במעש, מכינה 'קהל עדת' הזדמנות – רגשי קודש. זמירות ותשבחות, בוקעים מחלונותיה, שירים ממושכים, לחנים ערבים הנובעים מפירוט על מיתרי כינורי לבבותיה, מחולות וריקודי קודש, עד אשר קרב וכליות יזמרו לשמך וכל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך, ומפי הכל בכל אֲיִלּוּתָם כפי מדע אשר חננתם, מנעימים זמירותיהם ונותנים שבח ושירה לא-ל אשר שבת ברא.

ח) גולת הכותרת

גולת הכותרת ברוממות הנפש בתוככי המקום הקדוש הזה, הוא הכרזת **בן המלך** למלחמת מצוה עם ה"מלומדה", בתנופה גדולה ואדירה נלחמים להחדרת ההכרה שהאדם 'אדם' הוא, בעל מחשבה, בעל בחירה, בעל נשמה, ולא איזה שהוא יצור מיכני, בעל חי הולך על שתיים, החי ופועל על פי הרגליו וטְבֵעֵיו.

בני-מלכים, ההחדרה לעומק התודעה כי – **בנים אתם לה' אלוקים!**. בני מלכים ממש, נסיכים מלידה, "פְּרִי־נֶצֶעַן", **'ממלכת כהנים וגוי קדוש'**, **'בני א-ל ח'!** – ההרגשה הזו אופפת מאליה לכל באי שעריה, כי מבצר בני מלכים הוא.

ובמשך הזמן כאשר דברים אלו במוחות נקלטים, ובלבבות מעמיקים, וברגשות נחרטים, אזי מתגלית פנימיות הנפשות באור בהיר, ומוצאים את המשמעות האמיתית בחיים, ונפתרות כל בעיותיה, והנפש מתרוממת מן הזוטות הקטנוניות, וממאוויה הנמוכים, ושבים אל חוגם, בקודש, בטוהר, ביישוב דעת, וטועמים טעם שמחת אמת, סיפוק פנימי, ועונג נשמתי, בחיי תורה ועבודה שלמים - **ישמח לב מבקשי ה'!**

אני טרם אכלה דברי בנושא הנהגת הנפש, אביא עוד הנהגה מסויימת, אשר רבים קמו עליו ועליה וימררוהו ורובו, אמנם לאמיתו של דבר אינו אלא דברי הכוזבי הקדוש והטהור (מאמר ג) בפי ה"חבר" – "הנהגת עובד ה' על פי חוקי תורתנו אינה דרך הפרישות וההתבודדות מחיי העולם הזה, היות ודרך זו מעמיסה על החיים משא כבד, וסופה להמאיס את החיים על האדם, חיים שהם מצד עצם מציאותם מטובות הבורא. ומי שהלך בזמננו בדרך הפרישות והנזירות הביא על עצמו יסורים ומחלה נפשית וגופנית.. ואין כל פלא בדבר, כי הנה מתבודד זה, אינו נזון בהתבודדותו בשום מזון רוחני, אינו דבק באור אלוקי שיהיה הוא

וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים, להודות לך ולייחדך באהבה.

הרהורים ביום כ"א אדר תש"ט - תשע"ב

כ"משיב" לילדים הצעירים נתמנה אז הרה"ג המפורסם רבי אפרים פישל אייזנבאך זצ"ל (איש בריתו ועמיתו של רבי אברהם לייב קליין זצ"ל, אשר אף עסקו יחדיו בתורת הנסתר, ואכמ"ל בזה) ועוד עמיתים אחרים, אשר יחדיו דאגו להעלאת רמת הלימודים והשקידה על דלתי הגמרא בלי הפוגות. אז הגיע גם תור ה"חוזים" שערך רבי אברהם לייב זצ"ל עם החניכים, והמבחינים שנערכו בעקבותיהם על מאות דפי גמרא. כבוד התורה טיפס אז ועלה מעלות רמות, ומה עצמה הזכות.

זקני ירושלים ונקיי הדעת שבה אשר במסותרים בכתה נפשם אז למול ירידת הדור הנוראה שנרשמה באותה תקופה, ליוו את התפתחותה של ישיבת המתמידים בשמחה ובהתרגשות שאין לה קץ, תוך שהם נושאים תפילה חרישית למרום כי יצליח ה' דרכה לטובה, עזרו הם גם במעשים שבפועל להצלחת המפעל ושגשוגו. הרה"ח רבי ישעיה שיינברגר זצ"ל מראשי העדה החרדית הוא אשר חיבר את השיר הידוע 'חזקו ואמצו בחורים המסולאים וכו' וכו'. הכל למען חזק את לבבות הצעירים ולמען חשל את נשמותיהם חישול רוחני למול רוחות הזעף. ומי ישכח את הפועותיו של חד מראשי היהדות החרדית הרה"ג המפורסם רבי אליהו נחום פרוש זצ"ל ב'שמחות בית השואבה', כאשר היה נותן קולו בשירה ומכבד את ה' מגרונו, הכל למען חזק את סטרא דקדושה במאבקה הנצחי נגד ס"מ וגונדא דיליה. נפשותיהם של זקני ירושלים עלצה בקרבם למראה המפעל אשר בס"ד עולה הוא כפורח, והם נתנו ביטוי להרגשתם בכל כלי דיבור ומעשה,

לעולם לא יישכח מקירבנו, זכר אותו מעמד כאשר בחוה"מ סוכות הלכנו יחדיו למשכן קדשו של מרן הרה"ק הדומה למלאך ה' רבי אהרן מבעלזא זיע"א, אשר שכן אז כבוד בשכונת קטמון הירושלמית, חיבה יתירה נודעת מטעם אותו צדיק וקדוש זצוקל"ה לתלמידי המתמידים, וכאשר הופיעו הללו בלויית מדריכיהם בחצר קדשו, הואיל הוא בקדושתו לצאת אליהם ולברכם בברכה היוצאת מעומקא דלבו הקדוש, ברכה שוודאי עשתה רושם לעילא ולתתא, וכמה נשגב היה המעמד ההוא.

מרן הגאון האדיר רבי זעליג ראובן בענגיס ובית דינו זכרונם לברכה, אף הם ליוו בחום ובהערכה את דרכה בקודש של ישיבת המתמידים ועודדוה בכל פה. ואף זאת לא יסוף מקרבנו זכר אותו ביקור אשר ערך בחברות ישיבת המתמידים מרן הגה"ק רבי יואל טייטלבוים זצוקל"ה אדמו"ר מסאטמאר זיע"א, היה זה בעת ביקורו הנודע בארה"ק בקיץ תש"ט, וזמנו של הגה"ק האדמו"ר זצוק"ל היה מלא וגדוש, ובכל זאת מצא הוא מחובתו להפריש מזמנו לביקור באהלי ישיבת המתמידים, פניו הקדושות של האדמו"ר קרנו מזיו וחדווה, וניכר היה כי הוא מתמלא שמחה ורון למראה פניהם של צעירי ישראל הקדושים ההולכים בדרך ישראל סבא ללא שינוי, הוא נוכח במוחש כי עוד יש ממשיכים בעיר הקודש וארה"ק לדרך ישראל סבא ונפשו נתמלאה גיל ורינה, האח, אשרינו שזכינו.

בהגיענו לגיל המצוות, נכנסנו למחלקת הבוגרים, אשר עמדה

ההיכרות הראשונה שלי עם "ישיבת המתמידים" נערכה באותו ליל ארוך של שלהי שנת תשי"ב, זה היה ליל אפריונו של מייסד ישיבת המתמידים הוא ניהו הרה"ח הבלתי נשכח רבי יוסף אייכלר זצ"ל, נישואיו של אותו איש חמודות הפכו להפגנת כבוד והערכה מטעם תלמידי המתמידים למייסד הישיבה אשר בעצם מעשהו זה הפך למציל נפשם ונשמתם פשוטו כמשמעו. מי שלא ראה שמחת נישואין זו ספק אם אי פעם ראה שמחה של מצוה אמיתית מימיו.

כל הלילה ממש עד שעות עלות השחר פיזו ורקדו בחורי המתמידים בכל כוחם ובכל ישותם, והיה זה משום מתן ביטוי יוצא מן הכלל לכל אשר הם חשו בלבבם כלפי איש זה אשר במו עשר אצבעותיו ייסד את הבית הגדול הזה ממסד ועד טפחות, בית אשר תוך זמן קצר הפך למגדל-אור גדול, אשר מקרוב ומרחוק נהרו אליו רבים רבים להתחמם לאורו ולהציל את נפשותיהם מלכד ברשת רוחות הסופה והסערה שנשבו בימים ההם מכיוון הרחוב פורק העול. בחורי החמד אשר נשאו את רבי יוסף זצ"ל על כתפיהם, נתנו אז ביטוי מה לרגשי התודה וההערכה שקיננו בלבבותיהם כלפי האיש מצילים בנפש ורוח. בריקודיהם ובשירתם לאורך שעות ארוכות נתנו הללו פורקן למה שהצטבר בלבבותיהם במשך כל התקופה האמורה, זכר המעמד ההוא לא יסוף מקרב כל אלה שנכחו בו, טליא הייתי אותה שעה ובכל זאת נחרת המעמד על תלמי לבבי והותיר עלי רושם עז עד היום הזה.

*

בשנים הבאות כאשר התחלנו בת"ת שומרי החומות בלימוד הגמרא היה זה אך טבעי ומובן מאליו כי כל הכיתה כולה תצטרף ללומדי ישיבת המתמידים בשעות הערב תחת פיקוחו והשגחתו של הרה"ח המפורסם רבי חיים אורי רוזנברג זצ"ל, אשר ניצח על מלאכת ההשגחה על הילדים הרכים וסדרי לימודם, מן המיותר להסביר עד כמה היה בדבר זה כדי להשפיע על החניכים הצעירים ועל התעלותם בשקידת התורה ובעבודת התפילה.

ראשי ישיבת המתמידים הלא המה - הגה"ח רבי אברהם לייב קליין זצ"ל, הרה"ח המפואר רבי אורי רוזנברג זצ"ל, ואתם עמם המייסד הדגול רבי יוסף אייכלר זצ"ל, עמלו בכל כוחם למען הרחיב את דעתם של התלמידים היניקים ולקרבתם לתורה. במגוון צורות שונות של חיזוקים ואמצעי קירוב. אומן פדגוג מאין כמותו היה רבי אברהם לייב זצ"ל, ומי כמותו ידע והבין לנפש הצעירים הרכים. מתן פרסים לחניכים המצטיינים בלימודיהם ובידיעותיהם, וגם טיולים בימי חג ומועד, ועוד אביזרים כאלה וכיו"ב שימשו כאמצעים למען קרב את לבבות הצעירים בעבותות אהבה לתורה ולעבודת ה'. נוסף ללמדנותו ולצדקותו היה רבי אברהם לייב זצ"ל איש חינוך מובהק ובכל ישותו. [ימים הרבה הקדיש הוא למען סדר ילדי ישראל (גם לרבות ילדים מבית היתומים דיסקין) במוסדות חינוך אשר יהלמו את צרכיהם הרוחניים, כך נדד רבות על פני ערי הארץ ומושבותיה, למען הצל נפשות רבות, והדברים הלא הם עתיקים וידועים.]

בהמשך הזמן שורת ספרים שלימה וגדולה, אשר ישפכו אור מחודש על הרבה סוגיות קשות וסתומות שבתורה. היום כאשר חוזים הננו בעליל, כי חזון זה בחלקו הגדול כבר קרם עור וגידים מוחשיים בעז"ה, אין לנו אלא לשאת עינינו בשבח והודאה למרום, על הסייעתא דשמיא המרובה שעמדה לימין הגר"ל שליט"א בכל אשר פנה.

ארכו הדברים, ואם נבוא להתעכב על כל פרט ופרט יכלה הזמן ותקצר היריעה מהכילם, אולם אחת נוכל לקבוע בוודאות - שכינה היתה שרויה במעשה ידיהם של ראשי המתמידים, בראשות מוריניו הגר"ל שליט"א, והדברים ניכרים היטב בכל פינה אשר פנה.

ברבות הימים פשטה ישיבת המתמידים צורה ולבשה צורה מחודשת, משיבת ערב מקומית, הפכה היא לקהילה רבתי וחובקת זרועות - "קהל עדת ירושלים". ראשי קהל עדת ירושלים חולשים היום על רשת עניפה וגדולה של מוסדות תורה אשר ההתמודדות עם כלכלה תקציבים הגדל והולך אינה פשוטה כל עיקר, מדובר בישיבה גדולה לבוגרים ישיבה לצעירים גדולה ומתפתחת, רשת שלימה של "כוללים" אשר בצילם חוסים מאות אברכים (כ"י) העמלים בתורה בכל כוחם לאוקמי שמעתתא ולאסוקי אליבא דהלכתא, עכשיו צא ולמד את עוצם המשימה הכבירה המוטלת על שכם העסקנים הנכבדים, ומאין יבוא עזרם. אין לנו אלא לבטוח בסייעתא דשמיא אשר תמשיך לעמוד לימינם. ובוודאי הנדיבים בעם המבינים את גודל יקרת וחשיבות העניין, יחושו לעזרה ולהצלה בכל כוחם.

נוסף לספרי 'בן מלך' לרבינו הגר"ל המאירים מקצועות רבות בתורה על פי דרכו המתיוחדת של מחברם שליט"א, יצאו לאור במשך הזמן גם קובצי 'מאורות ירושלים' ועלוני 'תורה ודעת', אשר כולם מלאים הם וגדושים מדובשה של תורה, פרי הגיונם ותושייתם של תלמידי 'קהל עדת ירושלים' הצורבים ובני התשחורת. חידו"ת אלה כולם חתומים בהם בחותם מטבע משנתו של רבינו, וכולם ניכרים הם בסגנון החשיבה הטבוע ועובר בכל דבריהם, סגנון החשיבה של 'קהל עדת ירושלים' פרי רוחו והגותו של רבה מוריניו הגר"ל שליט"א. היבול הרוחני הוא גדול ועצום ב"ה, ועלינו החובה לדאוג גם להבא כי לא ייפסק המעיין ולא ייבש האילן ח"ו.

ימים אלה של ימי פרוס כ"א אדר, חייבים לשמש עבורנו חברי קהלא קדישא הדין לא רק ימי התרפקות על העבר, בעיקר חייבים הם לשמש עבורנו מנוף להתחזקות לימים באים, מן העבר עלינו בעיקר להקיש על העתיד, על חובתנו להרבות תורה ויראת שמים בחצותינו, גם כאשר המסיבות והנסיבות הם קשים מנשוא. נלמד מדרכיהם של ראשונים מסירות נפש וגוף עד היכן יכולה וצריכה היא שתגיע, בדרכם נצעד גם להלאה, נירתם בכל כוחנו ונתגייס למען המשכת מפעלם של המייסדים הראשונים נ"ע. וזכותם של קמאי אשר וודאי יושר יליצו בעדנו, וודאי תעמוד לכל העושים והמעשים.

כי טועה מי שחושב כי דרכם של המייסדים הראשונים היתה סוגה בשושנים, אין לך טעות גדולה מזו. לא קלה ופשוטה היתה דרכם של המייסדים הראשונים, מכשולות ומהמורות לאין שיעור נערמו בדרכם, כמה גלגולים והרפתקאות עברו על ראשם, וכידוע ליודעים, לא אחת חישה האניה להישבר פשוטו כמשמעו, ורק חסדי מרומים הם שעמדו לה להינצל מלרדת למצולות. תושייתם של מנהיגי המתמידים אשר על כל גל וגל של ייסורים שעבר עליהם נענעו ראשם

תחת פיקוחו והשגחתו של הגה"ח רבי אברהם לייב זצ"ל וצוות המדריכים. רבי עניין ועלילה היו עבורנו אותם הימים, היינו קשובים כאפרכסת לשיחותיו המעמיקות של רבי אברהם לייב זצ"ל, ודברים שיצאו מקרב לב שומע ומרגיש נכנסו ללבבות וחצבו בהם, היתה זו חוויה נעלית להשתתף בהתוועדויות אלו ("קבוצות" כפי שקראו להם אז) ונודעה להם השפעה כבירה על לבבות השומעים והמאזינים.

כניסנתו למחלקת הבוגרים של ישיבת המתמידים חלה בשנת תשכ"א שנת האירוסין של מוריניו הגר"ל מינצברג שליט"א וכבר אז הספקנו להתוודע אל אישיותו המיוחדת במינה, הוא היה שוקד על דלתי הגמרא שעות על גבי שעות בלי הפוגות, ובכל זאת מצא הוא כבר אז זמן לעסוק בהדרכת הצעירים והעמדתם בקרן אורה, לא ימושו מקירבנו זכר אותם הלילות בהם ישבנו בצוותא אתו ב"קבוצות" פנימיות וסגורות בבית הכנסת "אהל שרה" אשר בשכונת מאה שערים. וככה במגוון דרכים ואמצעים עסק צוות המדריכים בראשות הגרא"ל זצ"ל בקירוב לב הצעירים לאביהן שבשמים.

ואין לפסוח כאן על פרט חשוב ונשגב, באותם הימים אירגנו ראשי המתמידים קבוצות קבוצות של בחורים אשר ילכו מדי שבוע בשבוע לביתו של הגה"ק הראב"ד רבי דוד הלוי יונגרייז זצוק"ל, להתאבק בעפר רגליו ולשתות בצמא את דבריו הקדושים. אין לתאר איזה רושם אדיר הותיר עלינו הגאון הקדוש הראב"ד זצוק"ל בלימודו אתנו. הגה"ק רבי דוד זצ"ל נטל עליו משימה זו בחרדת קודש בלתי מצויה, הוא קבע אתנו שיעור בספר הקדוש 'שערי תשובה' לרבינו יונה, ומפליא היה להיווכח, כיצד בכל שבוע כבר שעה לפני הופעתנו היו מוכנים על השולחן ספרי השערי תשובה' ביחד עם ה'כיבוד הקל' אותו טרח הוא בגפו לסדר ולהגיש. שעה ארוכה היינו יושבים בצילו, והוא היה יושב ודורש תילי תילין של הלכות גדולות על כל קוץ וקוץ ותג של דברי הרבינו יונה. הוא זצ"ל ראה בהתקשרות התלמידים אליו עניין גדול ונשגב, והוא לא וויתר על שיעורו השבועי זה אף פעם. וודאי הדברים חרתו בליבנו רישום עז לנצח, תודה לא-ל זכיתי אני הקטן להיות נמנה בין קבוצת המשתתפים הראשונה.

שנת תשכ"ה היתה השנה בה מסר הגרא"ל קליין את מפתחות ההנהגה לתלמידו החביב משכבר הימים מוריניו הגר"ל שליט"א, ותוך זמן קצר ביותר ניתן היה לקבוע כי פנים חדשות באו לכאן. גם המצב הכללי בעיה"ק השתפר בהרבה בתחום הרוחני, ואפשר היה להתמסר יותר ל"עשה טוב", תחת אשר בשנים קודמות היה מן הצורך להקדיש מאמצים הרבה בתחומי של "סור מרע". הגר"ל שליט"א המשיך בכל כוחו במלאכת הקודש של הדרכת צעירי הצאן לתורה ולתעודה, כשכל מעייניו מסורים ונתונים להשריש בקירבם את גודל הערך של עמלה של תורה ביתר שאת ובהעמקה וחדירה לפני ולפנים של עומק הפשט בכל חלקיה של תורה. ופירותיה של אותה תקופה מבורכת הלא רואים הננו יום יום בצורת עולם שלם של אברכים מופלגי תורה, אשר יראתם קודמת לחמתם ואשר אין להם בעולמם אלא ד' אמות של הלכה בלבד, אשר כל אלה נזקפים לזכותם של מנהיגי ישיבת המתמידים בראשות מוריניו הגר"ל שליט"א.

בשנות האברכות הראשונות שלנו, נפגשנו מחדש עם מוריניו הגר"ל שליט"א בכלל ישיבת "לפלגות ראובן", הרבה הרבה ינקנו הימנו באותם ימים, ומפליא הדבר כי כבר אז בשנות התשחורת המוקדמות שלו ראינו אותו רוקח וטוה את תכניותיו, לחבר ולהוציא לאור

בשעה הזאת, הבה נתאחד כולנו מסביב למשימה זו של לחזק ולהתחזק גם יחד. קרויים הננו בזאת השעה למשימת הוספת נדבכים לחומות 'קהל עדת ירושלים' להוספת נדבכים לחומותיה של תורה. נתחזק כולנו בעמל התורה ובדקדוק מצוותיה, ונתחזק גם להיות מן העושים והמעשים למענה בכל כוחנו. זכות מייסדים קדמאי תעמוד לנו, וגם זכותו של איש האלוקי בעל "נועם אלימלך" צוקללה"ה, אשר יומא דהילולא דיליה חל ביום כ"א אדר דנן, תעמוד לנו להיוושע כולנו בכל מילי דמיטב, ולזכות לראות כולנו בישועת ישראל ושמחתם, בבוא לציון גואל, במהרה בימינו אמן.

והמשיכו בעבודת הקודש שלהם, היא שעמדה להם, ובחסדי שמים נחלצו ממצוקה.

ואף מסקנה זו מתבקשת מלקחי ימים עברו - אין מקום חלילה לעוסקים במלאכת הקודש ליאוש ורפיון ידים חלילה, גם אם נקלעים אנו מזמן לזמן לקשיים ולעתות משבר, אין מקום להרמת ידים. חובתנו בשעה הזאת היא אדרבה, להתחזק ולהתחשל חישול רוחני וגם לחזק ידים רפות אם ישנן כאלה חלילה. לחיזוק חומותיו של 'קהל עדת ירושלים' ולתיקון בדק ביתו אנו נקראים

מוקדש לכבוד מורינו ורבינו שליט"א, לרגל שמחתו-שמחתנו-שמחת התורה, בהשלמתו סידרת ספרי 'בן מלך' על כל מועדי השנה.

הרב ח. ש"ב

אפריון עשה לנו המלך

להשכיל ולצרוף, יושר ואמיתת התורה הקדושה. סידרה זו היא היא ספר המפתח ומגילת יסודו של כל יהודי ויהודי, הפותח שער להתייחד עם בוראו ותורתו, להידבק בשכינה ובתלמידי חכמים, וזה ספר תולדות האדם.

יישר כח ששיברת מחיצין, פרצת גדרות כמלך, תיקנת דרכים ויישרת מסילות, פתחת פתח כאלום לטירתך ההדורה וללשכתך העטורה, להצעידי גדייך בשבילי פרדסך, לגעת בנטיעותיך ולקטוף מפירותיך, להטעימם צופך ולהמתיקם דבשך. ויישר כח שסיברת אזניים כרויות להאזין לך ולמדברותך, ומלאת חכמה כל הלבבות המשתוקקים להתענג על אמריך, וסיפקת כל הרגשות הפעורים לרווחה לקבל ולהבין, לקלוט ולהשיג צפונות תורתך השלמה, הבהירה והמאירה.

יפוצו מעיינותיך חוצה ויהיו ידיך אמונה, הרם את ירך ונטה את המטה, שְׁאֲנֵנו על לוח ליבך הרחב והרחום, להצעידינו ולתמכנו בכל עת, עד ממלכת המאור הגדול בשמי העולם, בימי אורו של משיח.

* * *

הגיד לך אדם מה טוב, ומה ה' דורש מעמך. לכה דודי, תא שמע, צא ולמד. נתהלך את ה' בעקבי הצאן, ונרעה בשדות המובחרים ללקט פירות גינוסר. לאור גדול וקו צרוף זה ניסע ונלך, נביט ונשקיף, נמדוד ונפלס, לדעת עמקי יושר תורתנו הצפונה. שוטטו הרבים ותמצאו דעת.

בת ציון! רני ושמחי, צהלי ורוני, העלי נזר על ראשך וקבעי פנינה לכתרך, ביומך זה הבריקה הדרתך והבהיקה תפארתך, כי אי לאו האי יומא - - -

עשית לנו מנורה מרובת קנים משוקדים כפתור ופרח, אל מול פני המנורה מאירים מניין נרותיה, מקשה זהב טהור עשית אותה, וראית ועשית בתבניתה את כל אשר אתה מראה לנו בהופעתך אלינו לדבר עמנו בכל עת וזמן. הצבת מנורה זו בתוך היכל הקודש פנימה, לעמוד ולשרת עם ה' מבקשי תורתו, והיתה כשפתי כהן גדול המשמרות דעת, מטעמת דברים ומנעמת אמרים, לחן ולתפארת עולם.

ביד ימינך המקרבת אחזתנו וטיילת עמנו בשבילי גן עדן, ורוח אלוקים מרחפת בתוכו, והנה את קולך שמענו בגן בינות לשבילים ובצל האילנות הגבוהים ונסו כל הצללים, לשמור את דרך עץ החיים. שם ציינת והתווית לנו את הדרך נלך בה, ולימדתנו כיצד מברכין על פירות האילן.

לא עצרנו במילין כי ראינו את אור האלוקים, וברגשות נעלים, בפעמי לב הולמים ובהתרגשות גואה העולה על גדותיה, נקום ונעלה להוקירך מאד ולהכיר בטובתך הנאצלת, על החמודה הגנוזה שהנחלתנו, ועל אפריון שבנית ונתת לנו, אשר מפז ומפנינים יקרה, אוצר מנוצר ומשומר, נקי ומבורר, זך וצח, תורה מפוארה, הלא היא סדרת הספרים הבהירים 'בן מלך', בה עלית וליקטת מרחקיך, העלית על נס אמריך וקנית מקום דבריך המסולאים והרמים המיוחדים לך משנות דור, ובא כל החפץ וראה אותו וחי.

בסידרת ספרים זו לימדתנו רבנו הדרך הישרה שיבור לו האדם, עשויה ללא רבב ונקייה מכל מכשול, סלולה ביושר ובהגינות, ומתוקנת ושלמה על כל חלקיה, להבין ולקלוט,

היושבת בגנים

סוד ה

בכוחה ליתן ולהשפיע גם באפשרויות נוספות, בכמה צורות ואופנים, אשר משום כך כל אחד שברצונו להגשים את חלומו בקבלת דרכה הייחודית של קהל עדת ירושלים ביכולתו להגיע לזה כפי מידת יכולתו, וכמו שידוע פירסומם הגדול של ספרי וכתבי רבינו שליט"א הנפוצים בהרבה מקומות, וכל אחד הרוצה להעמיק תבונותיו באמיתות הבנת התורה"ק, או להתעלות בדרגות יראת הרוממות להרגיש קירבתו אליו יתברך, הרי הספרים לפניו. וכן הרבה ממאורעותיה של קהל עדת ירושלים פתוחים גם לקהל הרחב, כי ערך רב יש בה לקהל עדת ירושלים אפילו בהרגשת טעם דרכה בשעה אחת בלבד, ע"י אפשרות ההשראה העצומה בהפנמת דרכה, וישנם אשר באמת מושפעים מכך באופן נרחב יותר, בהתקשרותם היתירה לדרכה הייחודית של קהל עדת ירושלים, והמפורסמות אינם צריכים ראייה.

ודרך זו המורכבת מכל עניין השייך לחיים, הן במה שנוגע לעיקר הווייתנו - לימוד התורה"ק, ללמדה כראוי באופן שנרגיש את מתיקותה בעומק ההבנה האמיתית, אשר רבים כבר השתמשו ומשתמשים על ידה של דרך זו לנתנה בכל מבואות התורה, אם בכתב ואם בע"פ בכל סוגיא שהיא. והן ביסודות החינוך האיתנים המופלאים, וכן בעמידה והתמודדות הראויה בכל שלב ושעל בחיים, התבוננות בהתאמת מהלכי החיים לכפי הנדרש בקיום התורה"ק, שג"כ נתמשך מקהל עדת ירושלים אצל רבים, כל כולה של דרך זו ביסוד וחידוש רבינו הגדול יש מאין, אשר אמנם העיד רבינו שלכל יסודותיו נמצאו מקורות ושרשים, אולם עדיין בעיקר המצאת הדרך כ'דרך', בסידורה וביסוסה לקבל ולידע הכלים הנכונים האין לגשת ולבנות הענינים, זהו יצירה חדשה שניתן לנו מתנה נפלאה מאיתו יתברך בדורינו זה, וכהמשך לאורות הרבים שהושתלו בכל דור ודור, לגלות דרכי לימוד התורה"ק וכלים ראויים לעבודתו יתברך בצורת האופן שנתחדשה אז, וא"צ להאריך בדוגמאות.

הנקודה השניה שברצונו להעמיד ולהגדיר במקצת הבחנה הינה על עיקר השילוב המוכח בדרך מופלאה זו של קהל עדת ירושלים, שכפי שהוזכר מצע דרכה מתפרס בכמה מישורים, מצד אחד העיון המפליא בלימוד והעמקת הבנת התורה"ק, ומאידך ההליכה הראויה בדרכי החיים, וביותר, הנה דרכה של קהל עדת ירושלים מופיעה בפי כל, כמי ששילובם של שני ענינים אלו מתמזגים ומתחברים הם זה בזה ואין לנתקם ולהעמידם בנפרד, עד שנראה לכל המבחין שכל אשר יהא לו מחלק זה כדוגמת דרך הלימוד הייחודית, בהכרח יש לו מענין השני בהתנהגות המיוחדת במהלך החיים גם כן.

ונקודה זו הינה נפלאה ביותר עד שיש מקום לעמוד ולהתבונן על סודה האם באמת אכן שייכות מוכרחת ישנה בין הדברים, אשר לכאורה אינם נראים כמוכרחים יחד, וא"כ מהו הקשר ביניהם, ובאמת הרי כאמור, הן דרכה הייחודית בהעמקת

בעמדינו בפתח הכתיבה הנני למודעי כי לא באתי להגדיר באופן הממצה, את היקף תמצית מהותה של "קהל עדת ירושלים", שהרי לעמוד על יסודי ועיקרי דרכה תכלה היריעה והדברים לא יכלו, ורק אבקש לנסות בעז"ה לתאר במקצת, להציג את פניה מזווית מסויימת, ואתמקד בשתי נקודות עיקריות, האחת בתפיסת קהל עדת ירושלים כ'דרך', והשניה בהעמדת עיקר דרכה וסגנונה הייחודי במקצת הגדרה והבחנה.

הנה על אף פריסת מוסדותיה הרבים של קהל עדת ירושלים ישנם כאלו המרגישים את קירבתם ושייכותם אליה גם אם אינם נמנים מהבאים תדיר בשעריה, וישנם אשר משתתפים יותר וישנם פחות, אך המכנה המשותף בין כולם בהרגשת היניקה ממנה, וכמי שמכיר קצת את העניין מקרוב ברצוני להציג מזווית זו את עמדת הרגשת הקירבה של אלו לקהל עדת ירושלים.

באמת עיקר דרכה של קהל עדת ירושלים באה לידי ביטוי בכמה מישורים שונים, אם באופן דרכה הלימודית הייחודית, אשר מפליאה כל שומעה, ואם ביסודות העצומים שבתחום החינוכי, הניכרים היטב בתוצאותיו המוכחות על בני הקהילה שנתגדלו בה, ואם בעיקר ניתוב דרך החיים שבה, בנתנת מענה רוחני לכל שלב צעד ושעל בחיים, והכל מרועה אחד ניתנים, ממורינו ורבינו הגדול שליט"א, אשר יסדם וביססם מנתבם ומנווטם לכל אלו, ויצר יצירה מחודשת, עד שכל הרואה מבחין שדרך מיוחדת בעבודת ה' יתברך ובלימוד תורתו הקדושה מתקיימת כאן.

הנה כי כן יש להבחין שאין קהל עדת ירושלים רק כמבנה קהילתי לבד, מסגרת לשירותים קהילתיים, או כאמצעי לגיבוש חברתי, אלא יסוד מהותה בדרכה ומשנתה הייחודית, דרך מבוססת ומנותבת היטב בכל עניין והקשר למהלך החיים, אם בעיקרה בלימוד תורתנו הקדושה, ואם בחיזוק יכולת העמידה בנאמנות לה' יתברך מול כל מהמורות ונסיונות החיים, יכולת המחשבה המתונה, הרגיעה והבעת שמחת החיים בכל עת ותקופה. הרי שיסוד מהותה של קהל עדת ירושלים בהיותה דרך חזקה ועצמתית לכל הרוצה להתקרב אליו יתברך ע"י דרך ייחודית זו.

ואמנם וודאי שאי אפשר לו לרעיון להתממש ולהתקיים בעצם היותו לבד, ומוכרח הוא לכלי קיבול שעל ידו יתממש ויתקיים, ולשם כך באים מוסדותיה ואגפיה השונים של קהל עדת ירושלים לשמש כלי להתגשמות החזון, ומתוך כך נוצר מגדלור רוחני ענק שופך אור, הן לכל אלו הזוכים לחסות בכנפיה להיות בתוכה ממש, שעל ידם מתקיימים יסודותיה. והן לכל אלו הנהנים בנגיעתם ובהרגשת קירבתם אליה, טועמים מאורה כל אימת שביכולתם לכך, שכן כאמור יסוד מהותה של קהל עדת ירושלים היא בדרכה הייחודית, ואף שככל שיותר קרובים מושפעים ונהנים יותר, אולם יש

לו רגשותיו הפועמים בו לקרב הבנת תוכנם של דברים אליו, למשש ולהרגיש בהם כפי מידת התאמצות קירבתו וטעמו אליהם, ומשום שיסוד השכל הינו במה שמבין מעצמו לבד, ואינו מבין עד תומו אלא אם כן קולט הדברים באופן גמור, אבל הרגש תלוי ומשתנה הרבה, ומתקשר גם לדברים שאין השכל קולטם לגמרי.

ואמנם אכן אחר קירוב העניינים אליו דרך רגשותיו הנכונים, אזי כאשר יתאמץ בשכלו לבטאם בהגדרתם באופן הראוי, מעתה יעלה בידו לקבל בהם טעם גם עפ"י הכרת שכלו, ומכאן ואילך כל עניין אשר יתפס בשכלו אל נכון יישר וישייף השכל יותר ויותר, להיות קרוב לגוף אמיתות הבנת התורה, (וידוע מהחזו"א שזהו עיקר מעלתה ודרגתה של קנין תורה, וכן ידוע עוד שחלק זה הינו במתנה משמים מכח עצם זכות הלימוד גופא, ולא מחמת שכן מחייב דרך השכל וההיגיון), וככל שקולט יותר מושגים ועניינים תורתיים בעומקם הנעלה יגדל בכך אוצר המונחים הנאגרים אצל שכלו, עד שיוכל להשתמש להבין מכוחם אלו מאלו.

וכל זאת אינו אלא ע"י ניתובה הנכון לשילוב העדין בין קליטת השכל את הדברים לבין הרגשת הלב בהם, שזו היא הדרך המנותבת ומנווטת בחכמה עצומה וביד אומן בדרכה של קהל עדת ירושלים, ע"י יוצרה ומחדשה המבסס ובונה אותה עוד ועוד רבינו הגדול שליט"א.

ועל דרך זה הוא גם כן אופן החכמה לידע האיק לילך בשבילי החיים, באופן הראוי והנכון נוכח צל החיים ואירועי נסיונותיו, כי הנה יסוד כל חשבון הדאגות הרי מגיעים מתוך ההרגש לבד, שהרי לפי תפיסת השכל הראויה עפ"י דרך התורה בבטחון על ה' יתברך שמו אין שום מקום לדאגה כלל, וכמבואר הרבה בדברי חז"ל, ואמנם נראה שוודאי עדיין אין להתעלם מהוראות רגשותיו לגמרי ממש, שוודאי קיימים המה לתועלת, אלא שיש לדעת לסדרם עם היגיון השכל ולא לילך כמותם לפי הרגש לבד.

ונמצא אפוא כי הגדרת סוד דרכה של קהל עדת ירושלים - אשר יסדה מבססה ומנווטה רבינו הגדול שליט"א - הינה לידע היטב האיק להעמיד האיזון העדין, בניתוב וסידור השילוב הראוי והנכון בין רגשות הלב הראויים לבין מחשבי היגיון השכל הנכונים, ולשני התחומים בזה, מחד, אופן לימוד הבנת התורה"ק, ומאידך ההליכה הטובה בדרכי החיים, שבשניהם הגדרתם אחת במקור יסודם.

ונסיים בתפילה אליו יתברך שזוכה לעוד ועוד להיות מושפעים ממתנה נפלאה זו, בכל תחומיה וזוויותיה.

ובסיום הדברים הריני שוב למודעי שכל הנכתב אינו בכונה לנסות להגדיר היקפה העצום של קהל עדת ירושלים, רק להציג זווית הבחנה מסויימת ומוגבלת.

הבנת התורה"ק, יסדה ומבססה רבינו עוד ועוד, בהבאת אוצרותיו הבלתי נדלים, בחריפות נדירה ובגילויי רזי התורה וצפונותיה בביאור רעיונות חדשים ורובדים פנימיים נעלמים, אשר כל שומעם נחשף לאור חדש ומופלא, וככל שממשמש יותר בדברים מתמלא כמיהה לקבלת דרך זו עוד ועוד יותר ויותר.

וכן העניין השני יסדה ומנתבה רבינו שליט"א, בהעברת מסרים ויסודות רבים בתחום החינוך, ובייצוג וסידור כל מגווני ומאפייני החיים, לידע האיק לילך ולתמרן בין שני הבחינות, מחד גיסא לרצות ולשמור המסורת בלא שום סטייה, ע"י העמידה הזקופה בשימור דרכי אבותינו, ומאידך לידע להתייחס והיאך להתנהג בעניינים החדשים המתחדשים בדורינו, ובעיקר לידע האיק להתרפק ולהתגעגע כראוי לקירבתו אליו יתברך, להפיק את מירב ניצול כוחותינו, ולשאוף ולקיים תכליתנו ותפקידנו במלואם.

והיינו שרועה אחד יסד לשני העניינים, וכמו"כ שניהם יחד ניכרים ביותר על כל אחד המקבל והשייך לדרכה של קהל עדת ירושלים, וא"כ באמת מוכרח ששני העניינים משוייכים המה יחד ובלתי נפרדים הם.

ואכן מצד הגדרתם אינם נראים בהכרח כעניין אחד, ואפשר שאפילו נראים קצת כסתירה, שהרי העמקה הייחודית בהבנת התורה"ק עיקרה בחדירה האין סופית לברר תוכן כל עניין ועניין עד דק, ללא התעלמות ושימת מגבלות לנתוני מחשבה, ומאידך ההליכה הראויה במהלך החיים הרי נקודה מסויימת בולטת בתמציתה, והינה כפי הנשמע רבות מרבינו שליט"א, בהויית ההווה בהתעלמות מחשבון ודאגות העתיד, (וסימוכין לזה מצינו במסכת יבמות סג: במה שכתוב בספר בן סירא - אל תצר צרת מחר כי לא תדע מה ילד יום, שמא מחר בא ואיננו, נמצא מצטער על עולם שאין שלו), הנה לפי הגדרתם בפשוטו מושגים סותרים המה במקצת.

אכן באמת יש להגדירם שוודאי נביעתם ממעין אחד ממש, כי נראה שסוד העניין בהגעה לידי ההבנה העמקנית המופלאות בתורה"ק, יסודה ביכולת האדם להביא את פנימיות רגשותיו המורגשים אצלו על תוכן עניין מסויים, לידי הגדרתם הנכונה בהיגיון השכל, דהיינו כי באמת צריך האדם להשתמש באופן לימודו בשני הכלים, הן ברגשותיו והן בהיגיון השכל, ואך שהחכמה העיקרית היא לידע לנתב המדידה הנכונה בין שניהם, לבטא הגדרת רגשותיו בהתאם למבחן היגיון השכל, וכמו כן צריך להבחין להיפך שלא יסתור שכלו לרגשותיו.

ובמידה זו מתיישבת היטב ענין זה, כי הנה השגת התורה בעומק הבנתה הינה דבר נשגב מהבנת שכלינו, שהרי התורה תורת אלוקים היא, ומצד עצמו אי אפשר לו לשכל למשש ולהבין הדברים אל תוך תוכם, שרק רואם הוא ואינו יודע מהות הגיונם, ועל כך מועילים לו רגשי הלב, שאחרי ידיעת האדם בשכלו ע"י לימודו עניין ומושג תורתי מסויים, מסייעים

מצות כפולות

נחשב כדבר יבש וחוזר ונייעור בפסח, ומשום כך יש להחמיר ולא לאכול את כל התערובת.

ב

ועתה נפן לדון בדין המרדה שהוציאו בה את המצה הכפולה, וכן בדין התנור שהיתה בו הכפולה. וכתב בזה המשנ"ב דיש להחמיר רק לכתחילה אם אפשר, כיוון דכל דין הכפולות הם רק חומרא בעלמא, דחיישינן שמא בתחילה כשהכניסו המצה לתנור לא שלטה בה האש מיד ונתחמצה ע"י החום שבתנור. ואע"פ שלבסוף נאפתה - מ"מ חמץ היא, ודבר זה אינו אלא חששא בעלמא שמא נתחמצה, ולא מצינו חשש זה בתלמוד ונתחדשה אצל אחרוני הראשונים ולכן לא ניחוש לזה רק לכתחילה ולא בדיעבד.

ומבואר מכל הנ"ל, דדין כפולה שדיברו בה האחרונים - קאי על מצה שלבסוף היתה נאפית, אלא שחששו שמא בתחילה לא התחילה ליאפות מיד ולכן אסרו אותה.

אכן, המצות הכפולות שבזמנינו נבדקו היטב וחזינן להדיא בעינים כבצק אף לאחר שהוציאוה מן התנור, וזה מצוי גם במצה שנתכפלה פעם אחת, שבבירור רואים בפנים צבע של בצק. ובפרט בנתכפלה ב' פעמים רואים בבירור שהשכבה הפנימית לא נאפתה כלל משני צדדיה, ודבר זה יכול כל אחד לבחון ולבדוק במראית עין ממש, וא"צ לזה שום מומחיות לבדקו ולהיווכח אם נאפה שם או לא.

וא"כ יוצא לכאורה להלכה שצריך להכשיר את המרדה מדינא, וכן מקום הנגיעה בתנור צריך להכשיר, וגם המצות שהונחו על הכפולה יש ליטול מהן כדי נטילה **מדינא דחמץ ולא מחומרא**.

ג

והנה היה אפשר לומר דאף שצבעה ומראיתה כשל בצק, מ"מ כיוון שאין חוטינן נמשכין ממנה לית לן בה, שהרי נתבאר בדברי הפוסקים דהסימן המובהק לידע אם מצה נאפתה כהוגן או שנשארה בצק - הוא ע"י בדיקת חוטינן נמשכין. אולם כבר כתבו האחרונים שבבצק של ימינו שהוא יבש ממש - אין שייך יותר הסימן הזה, דאפילו בבצק גמור אין חוטינן נמשכין ממנה. אבל יש סימן אחר, והוא - קרימת פנים, דאם קרמו פניה - אות הוא שהמצה אפוייה. וזה הוא סימן שאפשר לבדוק על ידו את המצות האלו של ימינו, והמציות היא שאין במקום הכפל בפנים שום קרימת פנים, ונמצא שהיא חמץ גמור.

ומכל זה עולה שיש לדקדק היטב בדבר, ואלו המקפידים כהיום - ובפרט במצות חבורה - שלא להוציא כמה מצות יחד אלא אחת אחת בנפרד, אין זה חומרא בעלמא אלא מעיקר הדין. אמנם גם אלו יש להם לזהר שכשאיירע ויש מצה כפולה - שלא להוציאה

א

אודות מצות עבודת יד בימינו אנו, ראיתי להעיר על מכשול המצוי מאד בהרבה מן המאפיות שהמצות נעשות כפולות בתוך תנור האפיה ע"י שהאופה אינו מקפיד ליישרם היטב, דיש לברר האם דינם של מצות כפולות אלו כדין הכפולות המבוארות בשו"ע שיש בהם להקל, או שמא דינם יותר חמור. וזה החלי בעז"ה.

ובתחילה נתאר את העובדות כפי מה דחזינן לאחר בדיקה ודרישה, דהנה מצוי כיום ב' אופני כפולות במצות היוצאות מן התנור, האחד הוא - מצה שנתכפלה כפל אחד, ומבחוץ נראה צבעה לבן כשל מצה אפוייה אבל מבפנים צבעה כשל בצק דהיינו צבע חום. והאופן השני הוא - מצה שנתכפלה ב' פעמים ונמצא שיש לה שלש שכבות ע"י ההתכפלות, וכשמוציאים את המצה מן התנור רואים שהשכבה החיצונית מלמעלה אפוייה, וכן השכבה החיצונית מלמטה אפוייה ג"כ, אבל השכבה האמצעית אינה אפוייה כלל מב' צדדיה. והנה את עצם הכפל וודאי שאסור לאכול בפסח וכמבואר בשו"ע, אבל יש לדון מה דינם של המצות הנוגעות בכפל זה, שהרי כפי המצוי במאפיות של זמנינו שמכניסים אל התנור כמה מצות יחד וגם מוציאים אותם כמה ביחד באופן שנותנים מצה אחת על השניה ועל השלישית וכך מוציאים אותם אל השולחן, ולאחר מכן בודק הממונה את הכפולות ונוטל מה שנתכפל בתוספת כדי נטילה. ולכאורה יש לדון טובא מה דינם של המצות שנגעו בכפל זה.

והנה בשו"ע או"ח סימן תס"א סעיף ה' כתב הרמ"א בשם תרומת הדשן - מצה שנתכפלה ודבוקה עד שאין שולט שם האש, אם הוא תוך הפסח - כל המצה אסורה, ואם הוא קודם פסח אין לאסור רק מקום דיבוקה. ע"כ. ובמשנ"ב הוסיף שגם צריך ליטול סביב כדי נטילה. ולענין שאר המצות הנוגעות בכפולה כתב הרמ"א דמותרים, ומוסיף לבאר המשנ"ב דזהו אף אם נוגעות במקום הכפל.

והנה לשונו של המשנ"ב מקוצרת מאד, דבשעה"צ כתב בשם הפמ"ג דאם נוגע שלא במקום הכפל - אפילו כדי קליפה אין צריך ליטול, אבל אם נגעו במקום הכפל - יש ליטול כדי נטילה מן המצה הנוגעת בכפל.

היוצא בפשיטות לדינא, שאם הוציא כמה מצות יחד, ואחת מהן היא כפולה, ומצה אחת נגעה במקום הכפל יש ליטול מן הנוגעת ג"כ כדי נטילה, שהרי במקום הכפל היא עיסה חמוצה ואוסרת. ואם המצה הנוגעת נתערבה באחרות ואין יודעים מי היא - לכאורה י"ל דבטילה, דהרי מעורבת הבליעה חד בתרי, ואף בפסח אינו חוזר ונייעור כדין לח בלח שאינו חוזר ונייעור. אמנם אין הדבר פשוט לדברי הכל, דהגרע"א סבר דדבר יבש הבלוע -

דבריו הובא בשערי תשובה.

ובאמת שהמהדרים במצוות, ובפרט כהיום שרבו כמו רבו המקפידים והמהדרין ובפרט בהלכות הפסח - ראוי להם לחוש להנשמע בפשטות דברי האחרונים שהכפולה נחשבת כחמץ בין בחלק הפנימי ובין בחלק החיצוני וכלשונו של המג"א שכתב: "ואם נגעה בצד האחר במקום שלא נתכפלה כו", דמשמע שהמקום שאינו כפול הוא בצד השני. ועוד, דאפילו לדעת החזו"א שמיקל, י"ל שכתב כן רק לפי מה שביארו האחרונים שהכפולה היא רק חומרא דחוששין לחמץ. ולכן כתב דיש להפריד בדין המצה בין חלקיה, אבל כהיום שרואים בבירור שאפילו לאחר שהוציאו את המצה מן התנור נשאר הכפל כבצק בלא אפיה - י"ל דאף החזו"א לא הקל בזה.

ה

ואם יבוא הטוען ויטען, איך יתכן לומר שהכפולות של ימינו הוא בצק גמור, הלא הפוסקים כתבו שאינו אלא חומרא, ואף החזו"א בעצמו כתב כלשון הזה: "אבל הדבר אינו בהווה כלל, דלעולם מקרים גם מקום הכפל ונאפה יפה", וא"כ איך נאמר שכהיום נשתנה ואין הדבר כן, ומה נשתנה משנים קדמוניות. נשיב לו שהתשובה לכך פשוטה עד מאד, שכהיום אין התנורים כמו תנורי זמנם, שיודעי דבר בדקו ומצאו שכהיום מסיקים התנור עד לחום של כ-700 מעלות, מה שלא היה מעולם בדורות הקודמים. והסיבה לזה היא, דבכדי שתהיה אפשרות לאפות במהירות הרבה מצות ויהיה ההספק רב - עשו את חום התנור רב מאד ותוך כ-10 או 15 שניות מוכנות כבר המצות להוציאן מן התנור. ומשום כך נשאר חלקה הפנימי של המצה בצק מאחר שהאש שאופה - אינו שולט אלא בחלק החיצוני והגלוי של המצה. ומציאות זו שנשתנתה - היא זו שגרמא לבעיה חמורה זו.

היוצא לדינא כאמור, שהמדקדקים ומחמירים בהלכות הפסח יש להם לזיהר ליקח מצות אך ורק ממאפיה שמדקדקים בזה מאד, ולא לסמוך כלל על מה שהאופה אומר שמדקדק בזה, כי הוא מן העבודות הקשות, בפרט שהעבודה מתנהלת במהירות יתירה. ובמיוחד אלו שאומרים במפורש שאינם מדקדקים בכפולות וכל מה שיש להם מרדה נוספת אינו אלא ליופי - בוודאי שיש לזיהר ולא ליקח מהם מצות. וה' ישמרנו מן השגיאות.

ובזה תצא הקריאה, אל הת"ח והרבנים להעיר על הנאמר כאן, כי הרי הן גופי תורה. והיה רצון שנוכח לאכול מן הזבחים ומן הפסחים השתא, בבנין ביהמ"ק אמן.

(לתגובות הערות והארות: רחוב רייטפארט 28/8 ביתר עילית).

עם המרדה הרגילה של שאר המצות אלא להוציאה עם מרדה מיוחדת לזה. ואם הוציאה במרדה הרגילה יש להכשירה מיד בתוך התנור.

ד

אמנם יש לציין כי מרן החזו"א - דעת אחרת עמו בעניין הכפולות וס"ל דמה שאין מחמירין במרדה בדיעבד ואף אין מכשירין את מקום התנור וכן שרק את הכפל עצמו זורקין - אינו מטעם שדין הכפולות אינו אלא חומרא, אלא מטעם אחר, דהחשש שהכפל נתחמץ קאי רק על חלק הכפל שמבפנים, שחוששין שלא שלטה שם האש בתחילה, אבל מבחוץ הרי היא מצה גמורה, שהרי רואים לעינים שנאפתה שם כהוגן. ולכן אמרין שאף שהחלק הפנימי של הכפל נתחמץ - אבל הנוגעים במצה מבחוץ לא נגעו אלא בחלק האפוי. וכן המרדה והתנור לא נגעו בחלק החמצי אלא בהאפוי. וא"כ אין שום בליעה העוברת מן החלק הפנימי אליהם. ומוסיף החזו"א, דמה שאמרו האחרונים שהמצה הנוגעת בכפל יש ליטול כדי נטילה - זה הוא רק באופן שהפריד את הכפל ואז נגעה המצה האחרת שם.

ולפי דעתו יוצא לכאורה שאפילו הכפולות שבימינו שהוא בצק מבפנים א"צ להחמיר יותר ממה שנתבאר בדברי הפוסקים והאחרונים.

והנה אף שמי לנו גדול כמרן החזו"א, אמנם בענייננו אין דבריו מובנים, וב' תשובות יש על דבריו.

א. דמה שכתב שהחלק החיצוני הרי הוא אפוי ונחשב רק כטעם בלוע שאינו יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב, זה צ"ע, שהרי כל דבר יבש מבליע בזולתו כדי נטילה, נמצא א"כ שבלע ההיתר ונאסר כדי נטילה. ובענייננו יש בכדי נטילה גם איסור עצמי, שהרי החלק הפנימי לא נאפה ומבליע טעמו בהיתר. ואף אם תאמר דהחלק החיצוני אין בו אלא טעם בלוע, זה אינו, דאיך יכול החלק הפנימי "לידע" מה יש בחלק החיצוני, וא"כ הרי אוסר הוא את המצה הנוגעת בו כדי נטילה.

ב. דנראה דחמץ שאני מכל שאר איסורים, דבשאר איסורים אין האיסור מהפך את ההיתר להיות איסור אלא שנבלע בו טעם איסור, וכשיש רק טעם של איסור הבלוע בהיתר אין הוא אוסר את ההיתר. משא"כ בבצק, שמצה שנוגעת בבצק של חמץ - אין בזה רק משום קבלת טעם חמץ גרידא אלא שהמצה נהפכת להיות חמץ בעצמותה, וכשהחלק הפנימי של המצה נתחמץ - הרי הופך הוא את החלק החיצוני להיות חמץ בעצמו ולא רק ל"בלוע חמץ". נמצא שהמצה הכפולה אוסרת את המצה הנוגעת בה בכדי נטילה. ואין מסתבר לומר שמחלקים את המצה לשנים.

שוב מצאתי לאחר מכן סברא זו בשו"ת 'ושב הכהן', שתמצית

הזמנת כבוד

הרינו להזמין את אברכי ובחורי קהילתנו הקדושה, והוריהם, תלמידי ישיבת המתמידים מאז היווסדה, וכל ידידיה ותומכיה הי"ו לקחת חלק במסיבה של מצווה ולהשתתף

במסיבת יום ההתייסדות

לרגל מלאות ס"ג שנים
לייסודה של ישיבת המתמידים

ומעמד סיום הש"ס
ע"י הרה"ג רבי יצחק ברנד שליט"א

שיתקיים בעז"ה

במוצאי שבת קודש פרשת ויקהל-פקודי כ"ג אדר תשע"ב
באולמי נוף ירושלים רחוב בית וגן ירושלים
בשעה 9:30 בדיוק

בהשתתפות המונוי בני קהילתנו הקדושה
גדולי תורה, ואורחים חשובים

גדול יהיה המעמד לכבוד ה' ולכבוד התורה
ולחיזוק קהילתנו הקדושה ומפעלי התורה והחינוך שעל ידה

בברכת התורה
ההנהלה

התודה והברכה

לידינו היקר והחשוב רב פעלים לתורה ולחסד טוב ומטיב לכל הפועל גדולות ונצורות למען הכלל והפרט ומוסר נפשו תמיד למען הצלחת ושגשוג מוסדותינו ה"ה הרב **אריה קרישבסקי** שליט"א
על שיום ניהל ואיגן את שולחן הפורים בראשות רבינו שליט"א בצורה מופלאה ביותר
יתן ה' ויוכל להמשיך במלאכת הקודש, להגדיל תורה ולהאדירה מתוך בריאות והרחבת הדעת תמיד ואך טוב וחסד ירדפוהו כל ימי חייו

בברכה
ההנהלה בני הקהילה

המרנו הגדול לחינוך קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים

ברכת מזל טוב
שלוחה בזה אל מע"כ האברך החשוב, המתנן הדגול, המדריך אותנו על דרך אמת, ה"ה הרה"ג רבי **חיים שטרן** שליט"א
לרגל השמחה השדויה במעונו בהכנס בנו לעול תורה ומצוות
יהא ועווא שיכבה לזכות רוב נחת קדושה ממנו ומכל ידח מתוך אושר עושר וכבוד כל הימים, ואן טוב וחסד ירדפוהו כל הימים

ברכת מזל טוב
לאחינו וגיטנו היקר והחשוב, מופלג בתורה ויר"ש הרב **חיים אורי לינדר** שליט"א
לרגל הולדת התאומים במז"ט
שלמה הרצל, יעקב לינדר, נתנאל לינדר

ברכת מזל טוב
לידינו היקר והחשוב, רב פעלים לתורה ולחסד הרב **משה רובין** שליט"א
לרגל נישואיו בנו במז"ט
יצחק ויינשטוק שלמה בלוי

ברכת מזל טוב
לידינו היקר והחשוב מוכתר בכל מידה נכונה, רב המעלה הרב **משה רובין** שליט"א
לרגל הולדת בתו במז"ט
דוד מינצברג

ברכת מזל טוב
לאחי היקר והחשוב אהוב למקום ולבריות, ברוך הכשרון הרב **משה רובין** שליט"א
לרגל הולדת בתו במז"ט
דוב רובין

ברכת מזל טוב
לידינו היקר והחשוב בכל השבחות, צנוע בחליכותיו ומאיר פניו לכל אדם, מסית עצמו באהלה של תורה ה"ה הרב **עקיבא ווייץ** שליט"א
לרגל הולדת בתו במז"ט
נעמי: לומדי שיעור הדף היומי בשכונת התמר

ברכת מזל טוב
לידינו היקר והחשוב אהוב למקום ולבריות, מופלג בתורה ויר"ש הרב **עקיבא ווייץ** שליט"א
לרגל הולדת בתו במז"ט
יעקב משה גוטליב, יצחק ולנשטיין, שאול וייץ, דוד ולס, נחום הרצל, בעריש קורנבליט, חיים צבי אייזנבך

ברכת מזל טוב
להחנך היקר והחשוב, פאר המידות, רב המעלה הרב **ברוך פרוש** הי"ו
לרגל נישואיו עב"ג במז"ט
חיים גרינוולד שמואל גפנר

ברכת מזל טוב מעומק הלב

לאחינו וגיטנו היקר והחשוב, מוכתר בכל מידה נכונה, טוב ומטיב לכל, הרב **נתן מאיר פרידמן** שליט"א
לרגל השמחה השדויה במעונו בהכנס בנו לעול תורה ומצוות
יה"ר שירוה רוב נחת קדושה ממנו ומכל יוצ"ח מתוך אושר עושר וכבוד כל הימים.

משפחת פרידמן

האמנונוסים וריא השנים
יעוא מנפתי הנכסת
שע"י קדוהתנו
בשעה 9:30 בדיוק

052-767-5009